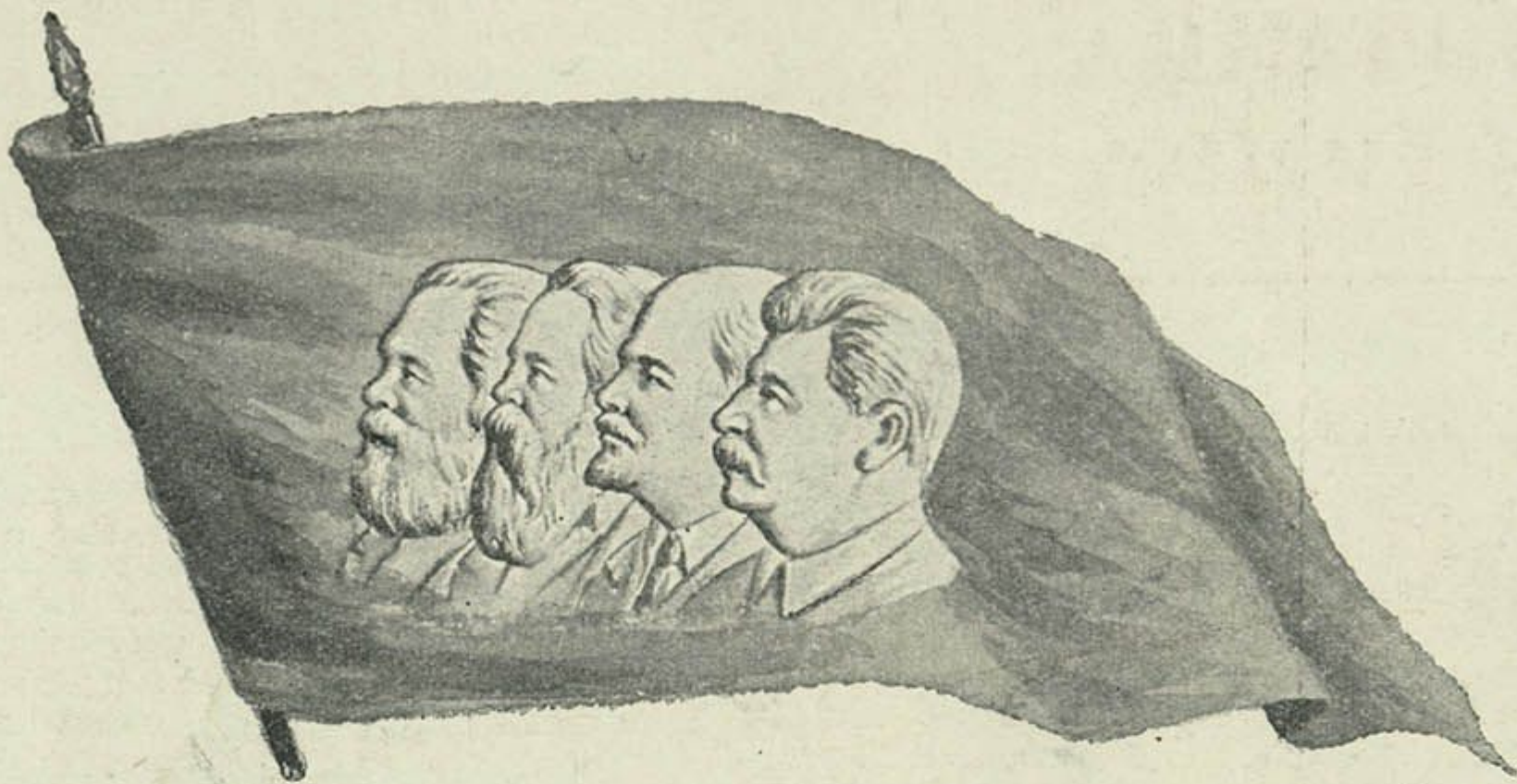

A woman with a joyful expression, wearing a white headscarf adorned with red flowers and a red dress with a white lace collar, holds a large, heavy bundle of harvested grain. The background is a soft-focus field of tall grain under a pale sky.

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

**РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА**
№ 11 лістапад 1953г.

НАША ПАРТЫЯ

Сл. А. СТАВЕРА Муз. Г. ПУКСТА

У грозныя годы
На бой за свабоду
Нас партыя мужна вяла,
Магутныя сілы,
Арліныя крылы
Яна нам навекі дала.

Прыпеў:

Партыя наша,
Партыя родная
Да перамог нас вядзе.
Партыя — розум
І воля народная,
Гордасць працоўных
людзей.

Усе як адзін мы
Шануем Радзіму
І партыю любім сваю,
Яе гартавалі
І Ленін і Сталін
У працы і ў цяжкім баю.

Прыпеў.

Народы з'яднала,
Ў комуну ўказала
Нам партыя сонечны шлях,
Пад сцягам агністым
Ідуць комуністы
Заўсёды у першых радах.

Прыпеў.

Умерана, шырока. *mf* Запеў

У грозныя го-ды на бой за сва-бо-ду нас

Ф-п. *tr*

Пар-ты-я муж-на вя-ла. Ма-гут-ны-я сі-лы, ар-лі-ны-я кры-лы я-на нам на ве-кі да.

Хор

- ла. Пар-ты-я на-ша, Пар-ты-я род-на-я да пе-ра-мог нас вядзе, вядзе.

1-2 для лютарыі

Пар-ты-я-ро-зум і во-ля на-ро-дна-я, гор-дасць пра-цоў-ных лю-дзе-й. У гордасць працоўных лю-дзе-й.

РАБОТНІЦА і СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ДВАЦЦАЦЬ ДЗЕВЯТЫ

11

ЛІСТАПАД 1953

Государственная
библиотека СССР
им. В. И. Ленина

3585
п-54

На Мінскай абласной сельскагаспадарчай выстаўцы. Бригадзір гароднінаводчай брыгады калгаса «Маяк соцыялізма» Рудзенскага раёна Герой Соцыялістычнай Працы Ванда Буцэвіч паказвае капусту, вырашчаную яе брыгадай. З кожнага гектара яна сабрала па 440 цэнтнераў капусты.
Фото К. Якубовіча.

ЗА ДАЛЕЙШЫ ЎЗДЫМ СЕЛЬСКОЙ ГАСПАДАРКІ БЕЛАРУСІ

Вялікі палітычны і вытворчы ўздым перажываюць раз працоўныя Савецкай Беларусі. Калгаснае сялянства, работнікі МТС і саўгасаў рэспублікі ў адказ на пастанову вераснёўскага Пленума ЦК КПСС адзінадушна заяўляюць аб сваёй гатоўнасці не пашкадаваць сіл і творчай энергіі для крутога ўздыму сельскагаспадарчай вытворчасці.

У канцы мінулага месяца адбыўся шосты пленум Цэнтральнага Камітэта КП Беларусі, які прыняў пастанову «Аб выніках Пленума ЦК КПСС і задачах партыйнай арганізацыі Беларусі на далейшаму развіццю сельскай гаспадаркі».

Пленум ЦК КП Беларусі поўнасьцю ўхваліў пастанову Пленума ЦК КПСС, якая знамянуе сабою новы этап у барацьбе за пабудову камуністычнага грамадства ў нашай краіне, і прыняў яе да няўхільнага кіраўніцтва і выканання.

Пленум ЦК КПБ адзначыў, што дзякуючы няспынным клопатам і велізарнай дапамозе ЦК КПСС і Саюзнага ўрада калгасы, МТС і саўгасы Беларускай ССР, як і ўсёй нашай краіны, няспынна ўзбройваюцца сучаснай айчынай тэхнікай і няўхільна развіваюць грамадскую гаспадарку. У рэспубліцы поўнасьцю адноўлены пасеўныя плошчы збожжавых культур. На меры ўсебаковага развіцця калгаснай эканомікі расце багацце калгасаў, павялічваюцца грашовыя і натуральныя прыбыткі калгаснікаў.

Разам з тым Пленум ЦК КПБ лічыць, што ўскрытыя Пленумам ЦК КПСС буйныя недахопы ў сельскай гаспадарцы непасрэдна адносяцца да Беларускай ССР. Велізарныя магчымасці буйнай сацыялістычнай сельскай гаспадаркі рэспублікі выкарыстоўваюцца яшчэ дрэнна. Ва многіх калгасах, саўгасах і раёнах марудна асвойваюцца цалінныя і залежныя землі, недавальняюча вядзецца меліярацыйнае будаўніцтва, дапускаецца вялікі разрыў паміж асушэннем і асваеннем балот і забалочаных зямель, слаба вядзецца работы па ачыстцы зямель ад хмызнякоў і камення. Ураджаі збожжавых і іншых культур застаюцца нізкімі.

Дрэнна наладжана і справа жывёлагадоўлі. Дзяржаўныя планы не выконваюцца, пагалоўе ва многіх раёнах рэспублікі расце вельмі марудна, удзельная вага кароў на фермах буйнай рагатай жывёлы да сучаснага моманту нязначная. Нізкая прадуктыўнасць, падзеж, дрэнны догляд жывёлы, вялікая ялавасць матачнага пагалоўя, слабое развіццё кармавой базы — усё гэта адмоўна адбіваецца на развіцці жывёлагадоўлі.

Сур'ёзна адстае сельская гаспадарка рэспублікі таксама ў вытворчасці бульбы і гародніны, што тармазіць палепшанне забеспячання гэтымі прадуктамі насельніцтва гарадоў і прамысловых цэнтраў, перашкаджае далейшаму ўздыму жывёлагадоўлі. Значныя недахопы наглядаюцца ў рабоце саўгасаў. Яны яшчэ не сталі ўзорнымі і высокарэнтабельнымі гаспадаркамі.

Зыходзячы з пастановы вераснёўскага Пленума ЦК КПСС, Пленум ЦК КПБ указаў на рад прычын адставання многіх жыццёва важных галін сельскай гаспадаркі, у тым ліку на недавальняючае выкарыстанне магутнай тэхнікі, нізкую прадуктыўнасць машына-трактарнага парка, слабы ўдзел МТС у механізацыі працаёмкіх працэсаў на фермах, у кормаздабыванні, вырошчванні бульбы, гародніны, ільну. Недавальняюча пастаўлена падрыхтоўка механізатарскіх кадраў, замацаванне іх на рабоце ў МТС.

Пленум ЦК КПБ прызнаў справядлівай крытыку, зробленую на Пленуме ЦК КПСС, адносна таго, што важнейшай прычынай сур'ёзнага адставання раду галін сельскай гаспадаркі з'яўляецца недавальняючае кіраўніцтва калгасамі. МТС і саўгасамі з боку партыйных, савецкіх і сельскагаспадар-

чых органаў і, перш за ўсё, у справе падбору і расстаноўкі кадраў у сельскай гаспадарцы і правядзення партыйна-палітычнай работы ў вёсцы. Гэта цалкам і поўнасьцю адносіцца таксама да партыйных, савецкіх і сельскагаспадарчых органаў Беларусі.

Ускрыўшы прычыны, якія стрымліваюць паспяховае развіццё сельскай гаспадаркі рэспублікі, Пленум вызначыў меры для крутога ўздыму ўсіх галін сельскагаспадарчай вытворчасці рэспублікі.

Важнейшым у рабоце партыйных арганізацый, савецкіх і сельскагаспадарчых органаў рэспублікі з'яўляецца няўхільнае ажыццяўленне пастаўленай Пленумам ЦК КПСС задачы — ліквідаваць нецярпімае адставанне ў развіцці жывёлагадоўлі, стварыць трывалую кармавую базу, забяспечыць пагалоўе жывёлы і птушкі памяшканнямі, дабіцца рашучага павышэння прадуктыўнасці жывёлагадоўлі, больш высокіх тэмпаў росту пагалоўя жывёлы, палепшання яе пароднасці і ў бліжэйшыя 2—3 гады дасягнуць рэзкага павелічэння вытворчасці прадуктаў жывёлагадоўлі.

Выключна вялікую ўвагу ўдзяліў Пленум вытворчасці бульбы і гародніны ў калгасах і саўгасах рэспублікі. У 1954 годзе ўраджайнасць на гектар павінна скласці ў сярэднім не менш: бульбы 150, капусты — 180, гуркоў — 100, памідораў — 100, цыбулі — 95, морквы — 110 і буракоў — 130 цэнтнераў.

Улічваючы, што зерная гаспадарка з'яўляецца асновай усёй сельскагаспадарчай вытворчасці, Пленум абавязаў партыйныя, савецкія і сельскагаспадарчыя органы рэспублікі ўсямерна развіваць вытворчасць збожжа і асабліва харчовых культур — азімага жыта, азімай і яравой пшаніцы шляхам далейшага павышэння ўраджайнасці і расшырэння пасеўных плошчаў. Асабліва ўвага ўдзелена вытворчасці зерне-бабовых, крупяных, зерне-фуражных культур, кукурузы, ільну і канпель.

Сур'ёзныя патрабаванні прад'яўляюцца і да машына-трактарных станцый — індустрыяльнай матэрыяльна-тэхнічнай базы калгаснага ладу, якія з'яўляюцца зараз рашаючай сілай у развіцці калгаснай вытворчасці, важнейшымі апорнымі пунктамі ў кіраўніцтве калгасамі з боку сацыялістычнай дзяржавы.

Пленум ЦК КП Беларусі патрабаваў ад партыйных, савецкіх і сельскагаспадарчых органаў рашуча палепшыць кіраўніцтва развіццём сельскагаспадарчай вытворчасці. У рашэннях Пленума асабліва ўвага аддаецца пытанню падбору і пасылцы ў вёску вопытных людзей, спецыялістаў сельскай гаспадаркі, умацаванню калгасаў, МТС і саўгасаў кваліфікаванымі кіруючымі кадрамі.

Вялікай сілай на вёсцы з'яўляюцца жанчыны. Адзначаючы велізарную ролю жанчын у калгаснай і саўгаснай вытворчасці, Пленум ЦК КПБ абавязаў абкомы, райкомы партыі і пярвічныя партыйныя арганізацыі палепшыць масава-палітычную і культурна-асветную работу сярод жанчын-калгасніц, работніц МТС і саўгасаў, шырэй уцягваць жанчын у калгаснае будаўніцтва і актыўную барацьбу за павышэнне ўраджайнасці і ўздым жывёлагадоўлі, смялей вылучаць жанчын, добрых арганізатараў і перадавікоў вытворчасці, на кіруючыя пасады ў калгасы і саўгасы.

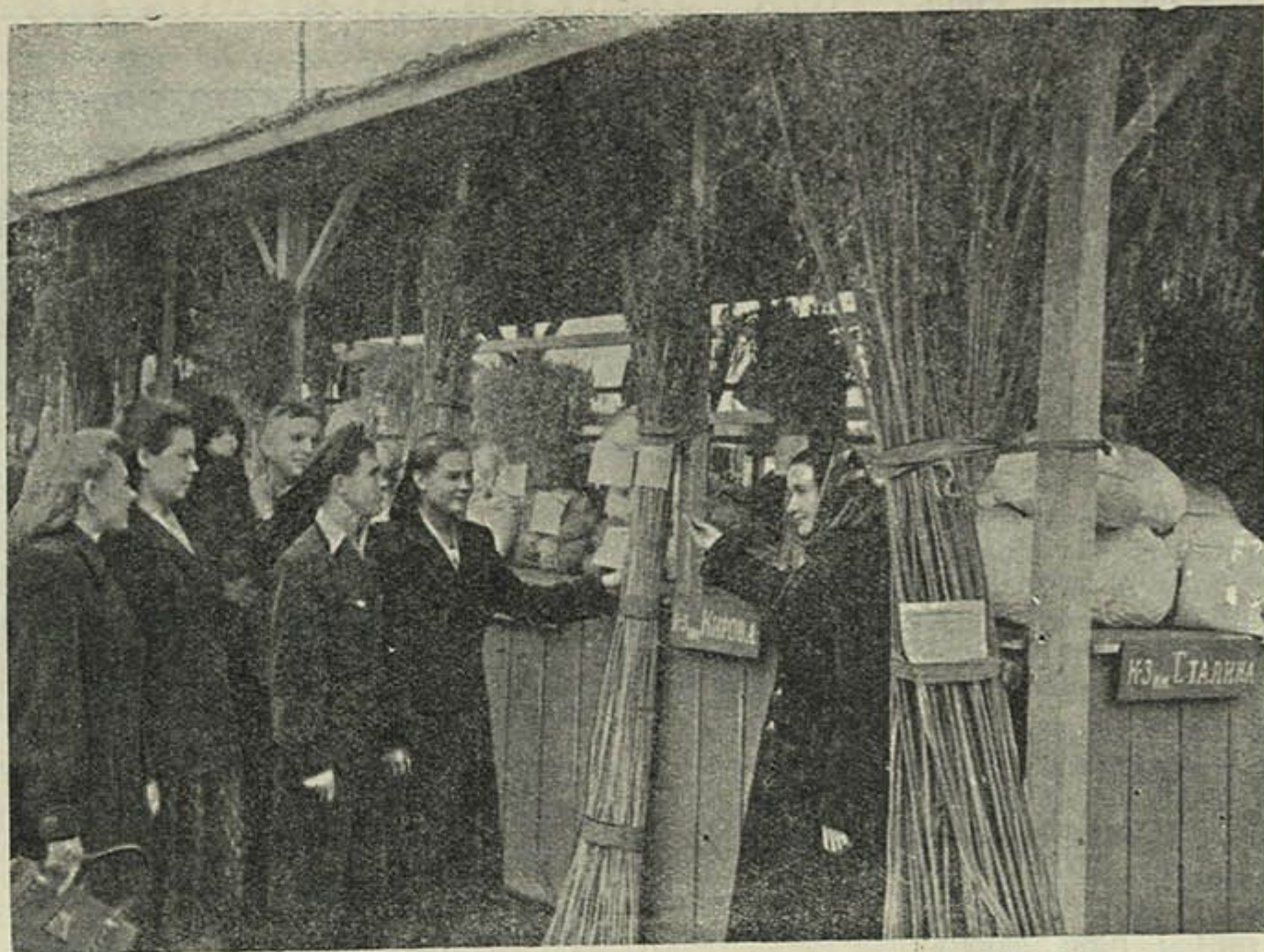
Пленум ЦК КП Беларусі заклікаў партыйныя і комсамольскія арганізацыі, савецкія і сельскагаспадарчыя органы, усіх калгаснікаў і калгасніц, работнікаў МТС і саўгасаў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі рэспублікі разгарнуць актыўную барацьбу за новы магутны ўздым сельскай гаспадаркі Савецкай Беларусі.

ТРЫБУНА ПЕРАДАВОГА ВОПЫТУ

НА ТРЭЦЯЙ абласной сельскагаспадарчай выстаўцы ў Брэсце былі шырока паказаны дасягненні перадавых калгасаў, соўгасаў, машына-трактарных станцый, жывёлагадоўчых ферм, перадавікоў сельскай гаспадаркі, прадпрыемстваў мясцовай прамысловасці і промкааперацыі.

Цвёрда стаўшы на шлях калгаснага ладу, сельская гаспадарка вобласці за апошнія два гады дасягнула высокага ўзроўню механізацыі. На выстаўцы наведвальнікі ўбачылі магутныя трактары «С-80», якія працуюць галоўным чынам на асушцы забалочаных масіваў; высокія з вузкімі гусеніцамі трактары «КДП», якія добра праходзяць паміж радкамі прапашных культур; пяцікорпусныя плугі, бульбакапалкі, маленькія садова-агародныя трактары «СОТ»; велізарныя камбайны, складаныя малатарні «МК-1100» і іншыя сельскагаспадарчыя машыны. Уся гэтая выдатная айчынная тэхніка заклікана яшчэ вышэй узняць культуру земляробства.

У павільёне Кобрынскага раёна ўсеагульную ўвагу прыцягнулі снапы азімага жыта гатунку «Беняконскае», вырашанага трэцяй паляводчай брыгадай Нікалая Новіка з калгаса імя Варашылава. Высокае сцябло, туга набітыя зернем каласы радуюць вока. Буйнае, чыстае зерне блішчыць золатам. Немалы ўраджай дало і жыта «Партызанскае» — па 28,7 цэнтнера, «Мясцовае» — па 32 цэнтнеры з гектара. Калгас з года ў год расшырае пасевы азімай пшаніцы. Сёлета пшаніца «Гібрыд-599» дала па 29,2 цэнтнера збожжа з гектара.

Аграном калгаса імя Жданава Л. Т. Гарбачова расказвае наведвальнікам выстаўкі аб ураджай каняпель у калгасах Івацэвіцкага раёна.

Вялікія прыбыткі дае калгаснікам ільнаводства. На выстаўцы ўдзельнічалі такія перадавікі ільнаводства, як звеннявая калгаса «Праўда» Высокаўскага раёна Раіса Пятручык, якая сабрала з плошчы ў 8 гектараў па 4,5 ц ільновалакна і па 4 ц ільнонасення; як брыгада Івана Куц з калгаса імя Леніна гэтага-ж раёна, якая атрымала да 5 ц ільновалакна з гектара.

Шырока прадстаўлены былі дасягненні калгасаў у вырошчванні бульбы. Калгас імя Калініна Брэсцкага раёна на ўчастках, дзе бульба была пасаджана квадратна-гнездавым спосабам па добра апрацаванай і ўгноенай глебе, сабраў па 192 ц, а на ўчастках звычайнай пасадкі — па 80 ц клубняў з гектара. Толькі дзякуючы квадратна-гнездавой пасадцы бульбы брыгада т. Кот з калгаса імя Сталіна Жабінкаўскага раёна сабрала з плошчы ў 30 гектараў па 150 ц і з плошчы ў 20 гектараў — па 215 ц.

Вялікае месца было адведзена жывёлагадоўлі. Паказчыкі перадавікоў сведчаць аб вялікіх магчымасцях далейшага развіцця і павышэння прадукцыйнасці жывёлы ў Брэсцкай вобласці. У калгасе імя Калініна Антопальскага раёна цялятніца Надзея Мікіцюк за тры гады вырасіла 109 цялят, не дапусціўшы падзяжу. 31 цялё вырасіла цялятніца В. Брухан з калгаса «Рассвет» Кобрынскага раёна. Вялікія заслугі мае даярка калгаса імя Жданава Даманавіцкага раёна Лідзія Асяюк. У сярэднім ад кожнай з 9 замацаваных за ёю кароў яна надаіла па 2033 літры малака.

Дзякуючы ўкараненню перадавых зоатэхнічных прыёмаў свінарка калгаса «Ленінскі шлях» Бярозаўскага раёна тав. Мартыновіч атрымала прыплод у сярэднім па 16 парасят ад кожнай з 8 замацаваных за ёю свінаматак; калгасніца Ефрасіння Лемачка з калгаса «Перамога» Маларыцкага раёна ад 42 аўцаматак атрымала і захавала 69 ягнят.

Вопыт перадавікоў жывёлагадоўлі шырока папулярызаваўся на выстаўцы ў дыяграмах, у расказах экскурсаводаў, у лекцыях і дакладах.

Выстаўка паказала, што калгасы і соўгасы вобласці маюць вялікія магчымасці для крутога ўздыму сельскай гаспадаркі.

М. ЗАЛАЦЕНКА.

Звеннявая агароднай брыгады калгаса «Пагранічнік» Брэсцкага раёна М. Панасюк дабілася ўраджаю капусты і сталовых буракоў па 350 цэнтнераў з гектара на плошчы ў 3 гектары. На здымку: М. Панасюк паказвае наведвальнікам выстаўкі сталовыя буракі. Фото І. Шышко.

РАБОЧЫ дзень канчаўся. Мар'я Браніславаўна Шкіруць не прыкмеціла, як надышоў вечар. Здавалася, яшчэ зусім нядаўна свяціла сонца, колерамі вясёлкі пераліваючыся ў залацістым лісці, якое час ад часу павольна падала на сырую зямлю. І вось апошнія промні пагаслі недзе за лесам. Ад рачулкі ўзняўся белы туман і паступова ахутаў наваколле.

Заціхла ўсё. Толькі аднастайны гул трактара напамінаў аб працоўным дні. З лугу, як-бы адказваючы яму, неслася бадзёрая жаночая песня. Там ільनावодчыя звенні паднімалі ільносаломку.

— Пяюць... Значыць, закончылі пад'ём, — падумала Мар'я Браніславаўна. — Можна пачынаць апрацоўку.

Настрой у яе быў цудоўны. Гэта заўважылі калгасніцы.

— Што новага? — спытала свайго брыгадзіра Алена Лукша.

— Навін шмат, — адказала Мар'я Шкіруць. — Адбыўся Пленум Цэнтральнага Камітэта нашай партыі, на якім прынята пастанова «Аб мерах далейшага развіцця сельскай гаспадаркі СССР». Прыходзьце сёння ўвечары. Пагутарым.

... Вечарам у прасторнай хаце брыгадзіра сабралася ўся паляводчая брыгада.

— У нашай партыі, — гаварыла Мар'я Шкіруць, — няма клопатаў іншых, як аб працоўным чалавеку. Ужо не раз зніжаліся цэны на розныя тавары. Нядаўна зменшаны падаткі. Новыя рашэнні Пленума Цэнтральнага Камітэта нашай партыі накіраваны на далейшае палепшанне матэрыяльнага добрабыту працоўных, на магутны ўздым сацыялістычнай сельскай гаспадаркі.

Затым гутарка зайшла аб справах калгаса.

— У нас на фермах 166 кароў, 155 свіней, многа авечак і птушкі. Мы маем тры аўтамашыны. На палях нашых працуюць трактары, самаходныя камбайны. Сёлета кожны гектар даў нам у сярэднім па 4 цэнтнеры ільнонасення, а валакна будзе не менш як 5 цэнтнераў. Гэта таму, што лён своечасова пасялі і старанна даглядалі. Па тры праполкі і падкормкі правялі. У лепшыя тэрміны выцерабілі і абмалацілі. Разаслалі ў жніўні. Калі ў мінулым годзе ільनावодства дало нам звыш 300 тысяч рублёў прыбытку, то сёлета дасць значна больш. Але на гэтым нельга супакоіцца.

— Вядома, — адзначыла звеннявая Алена Лукша. — Працавалі старанна, а цяпер будзем працаваць яшчэ лепш.

На ворыве зябліва, Мар'я Шкіруць і старшыня калгаса Калюжны аглядаюць ворыва.

Фото Л. Брэнейзіна.

У ПЕРАДАВОЙ БРЫГАДЗЕ

Доўга цягнулася гутарка аб тым, як ператварыць у жыццё гістарычную пастанову вераснёўскага Пленума ЦК КПСС.

...Цяжка жылося Мар'і Шкіруць пры польскіх панах. На сям'ю ў шэсць чалавек было чатыры гектары зямлі. Хлеба нехапала і да каляд. Сапраўдную радасць пазнала сям'я Шкіруць з прыходам савецкай улады.

Як толькі ў роднай вёсцы арганізавалася калгас, Мар'я Шкіруць уступіла ў яго адной з першых. Яна ведала, што толькі калгасны лад збавіць яе ад галечы. Муж Мар'і Браніславаўны і тры яе браты загінулі на франтах Айчынай вайны. На яе выхаванні засталася чацвёрта дзяцей.

Тры гады кіравала Мар'я Шкіруць ільनावодчым звяном. Разам з ім

нястомна змагалася за высокі ўраджай.

На ўсё жыццё запамніла яна той дзень, калі ёй уручылі партыйны білет. Тады яна дала клятву апраўдаць высокае званне члена Комуністычнай партыі.

Ураджаі звяно атрымлівала высокія. Кожны гектар даваў амаль чатыры цэнтнеры валакна і насення ільну. За самаадданую працу Мар'я Шкіруць у мінулым годзе атрымала 1 605 рублёў дадатковай аплаты. Вялікія прэміі мелі і іншыя ільनावоды. Звеннявыя Рэня Вако, Алена Бялячыц, Геня Мажэйка атрымалі амаль па паўтары тысячы рублёў.

Старанную і здольную звеннявую Мар'ю Шкіруць калгаснікі аднагалосна абралі брыгадзірам трэцяй паляводчай брыгады.

Вясну 1953 года Мар'я будзе доўга памятаць. Пад лёгкім павевым ветру хутка таяў снег, цяклі і цурчэлі гаманлівыя ручаіны. Вясна несла радасць, але на сэрцы брыгадзіра было трывожна. Яе можна было бачыць на полі, у калгаснай кузні, у свірне, наогул усюды, дзе вялася дзейсная падрыхтоўка да палявых работ.

За сем рабочых дзён трэцяя паляводчая брыгада першай у калгасе завяршыла пасеўную кампанію. Больш як на 50 гектараў былі расшыраны пасеўныя плошчы. На кожны гектар уносілася не менш 45—50 тон торфу і гною. Расліны па меры развіцця палолі і падкармлівалі мінеральнымі ўгнаеннямі. З кожнага гектара атрымалі ўкружавую па 10 цэнтнераў збожжавых.

Брыгада першай у калгасе завяршыла сяўбу азімых, разлічылася па хлебнарыхтоўках з дзяржавы, засыпала насення і іншыя фонды.

— Вось табе і жанчына, — з павагай гавораць калгаснікі аб Мар'і Браніславаўне. — Жылі разам і не ведалі яе здольнасцей.

З былой батрачкі, якая гнула спіну на польскіх паноў, вырас сапраўдны савецкі кіраўнік. Комуніст Мар'я Браніславаўна з'яўляецца членам праўлення арцелі, старшынёй жаночага савета. На ўсё яна знаходзіць час: і гутарку правесці, і кнігу прачытаць, і важнае пытанне абмеркаваць на жонсавеце, і дабіцца яго правядзення ў жыццё. У гэтым годзе па ініцыятыве М. Шкіруць у калгасе былі адкрыты дзіцячыя яслі.

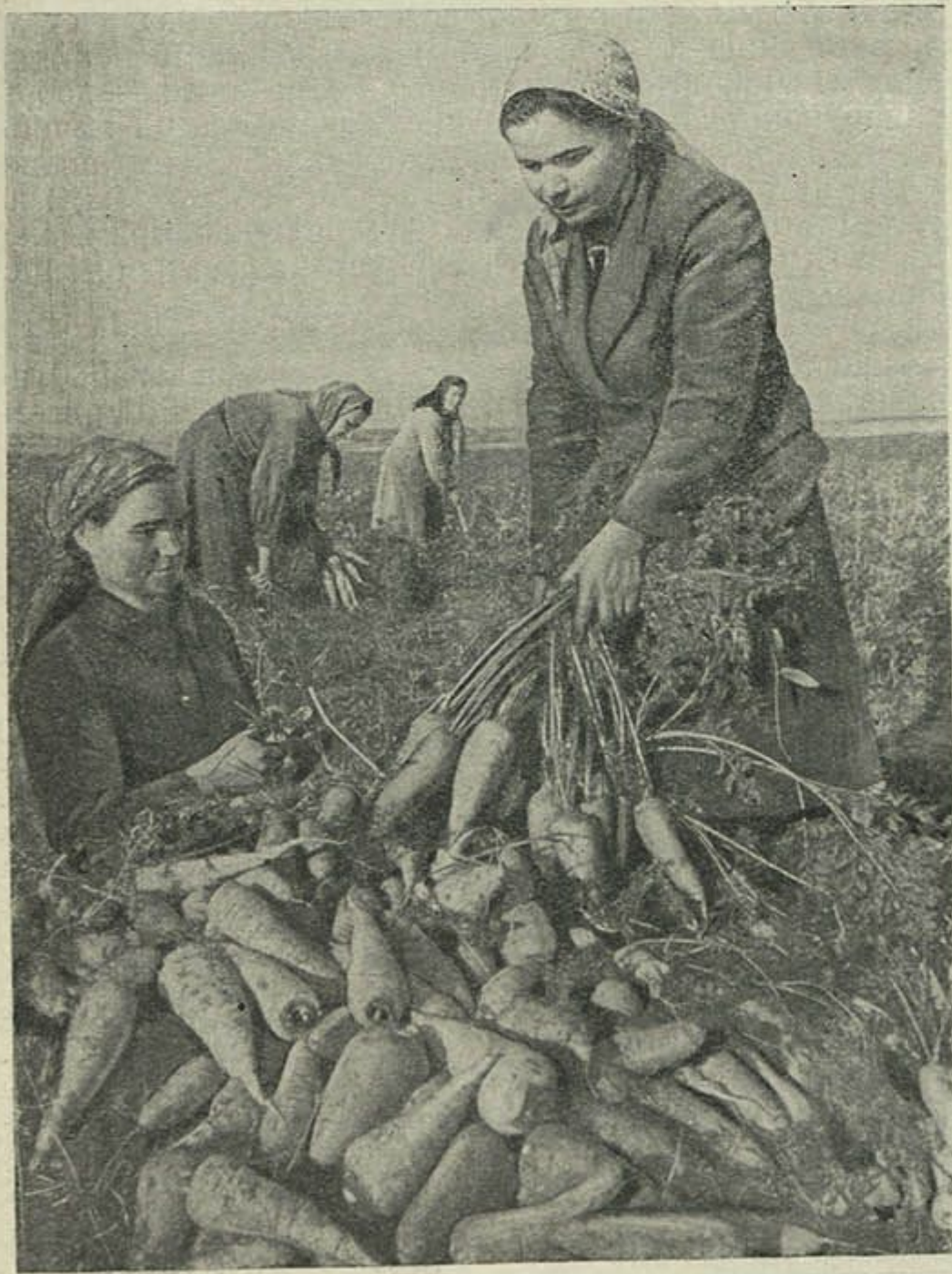
На агульным сходзе калгаснікаў падводзіліся вынікі сацыялістычнага спаборніцтва паміж паляводчымі брыгадамі. Першае месца засталася за паляводчай брыгадай Мар'і Шкіруць.

— Наша брыгада, — сказала яна, — трымае і будзе трымаць прымірства ў спаборніцтве. Кожны ведае, што ў нас 75 процантаў жанчын. І спраўляемся мы не горш, чым у іншых брыгадах, дзе многа мужчын. Мы ведаем здольнасці людзей, правільна іх расстаўляем. Вялікае значэнне мае таксама індывідуальная і дробнагрупавая здэльшчына. У нашай брыгадзе няма людзей, якія-б не выпрацоўвалі мінімуму працадзён.

Многа зараз спраў у брыгадзіра. Мар'ю Браніславаўну амаль нельга знайсці ў канцылярыі калгаса. Завяршаецца сельскагаспадарчы год.

Н. САВІЧ, П. КАБАК.

Маладзечанская вобласць, Астравецкі раён,
калгас «Звязда».

Калгаснікі сельгасарцелі імя Леніна Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці рыхтуюць сытую зімоўку грамадскай жывёле. Фермы поўнасцю забяспечаны грубымі кармамі, закладаецца кармавы фонд карняплодаў.

З кожнага гектара тут збіраюць па 250 цэнтнераў морквы і па 300 цэнтнераў буракоў.

На здымку: калгасніцы плодагароднінай брыгады на ўборцы морквы. Справа — брыгадзір Вольга Хоміч.

Фото В. Германа
(Фотахроніка БелТА).

Нам пішучь

Цялятніца Мар'я Пташынская

РАНИЦА. У паветры яшчэ адчуваецца начная праруха, на траве дымэнтамі паблісхваюць буйныя кроплі асенняй расы.

— А ну, не разбягацца! — пакрывае на жвавых цялят калгасны пастух Фелікс Галевіч, ведучы іх на пашу. Як цёлкі, так і бычкі добра ўкормлены, чыстыя, здаровыя. Ёсць зусім маладыя.

Па ўсяму відаць, што вырошчваннем маладняка ў калгасе займаюцца клапацілівыя людзі. На пытанне, хто даглядае цялят, пастух адказаў, што гэта гадунцы Мар'і Пташынскай.

Мар'ю Іосіфаўну — сярэдніх год жанчыну — мы засталі ў чыстым прасторным цялятніку, яна мяняла падсцілку, ачышчала кармушкі.

— Увесь сакрэт гадоўлі цялят, — сказала яна, — гэта любоўныя адносіны да справы. Цялят ад даярак прымаю ў дваццацідзённым узросце і па вазе. Адразу стараюся стварыць ім добрыя ўмовы. Кармлю паводле рацыёну. Спачатку — чыстым парным малаком. За дзень выпойваю па 7,5 літра на цяля. Так кармлю на працягу пяці дзён. У 25-дзённым узросце дадаю настой з высокакаснай канюшыны, па аднаму літру тры разы ў дзень. Адначасова прывучаю да канцэнтраваных кармоў — аўсянай мукі і сена. Норму канцэнтратаў паступова даводжу да 300 грамаў.

Мар'я Іосіфаўна — адна з лепшых цялятніц раёна. Сёлета яна выгадавала 58 цялят. Гэта не толькі вынік правільнай гадоўлі. Гэта — вынік сумленных, адданных адносін да грамадскай справы, да ўказанняў нашай партыі і ўрада аб развіцці грамадскай прадуктыўнай жывёлагадоўлі.

За сумленную працу Мар'я Пташынская занесена на Дошку гонару свайго калгаса і на раённую Дошку гонару перадавікоў сельскай гаспадаркі.

Е. РАХАНАВА.

Гродзенская вобласць.

Воранаўскі раён,

Калгас імя Сталіна.

Справы свінаводаў

МІНУЛА толькі два гады, як праўленне арцелі накіравала Аляксандру Куштарову на свінагадоўчую ферму.

Працаваць на ферме ёй было не ўпершыню. Да Вялікай Айчыннай вайны свінаферма была ў калгасе прыбыткавай галіной гаспадаркі.

Куштарова з усёй энергіяй узялася за работу. Праўленне калгаса паклапацілася аб уцяпленні памяшкання, для паросных матак былі зроблены асобныя станкі. За кожнай свінаматкай наладзілі старанны догляд. Падзеж жывёлы быў ліквідаваны. Летась кожная свінаматка дала добры прыплод. Усе свінаркі атрымалі дадатковую аплату — па аднаму парасяці. Сёлета прыплод павялічваецца. Свінарка Вольга Данцова за летні перыяд ад кожнай свінаматкі атрымала па 10 парасят. Добрых прыплодаў дабіліся ад замацаваных за імі свінаматак свінаркі Аляксандра Аўчыннікава, Вера Цішчанка і Марфа Балыка.

Загадчыца фермы сочыць за тым, каб кожная свінная атрымала патрэбны корм. Свінагадоўчая ферма сёлета дала ўжо калгасу 43 тысячы рублёў прыбытку. План пагалоўя ферма перавыканалася. Зараз на ферме 250 галоў замест 210 па плану.

Рашэнні Пленума ЦК КПСС свінаводы сельгасарцелі «Ленінскі шлях» успрынялі з велізарным натхненнем.

М. ЛАСОЎСКІ.

Магілёўская вобласць,

Хоцімскі раён, вёска Трасціно.

Палегчыць працу жанчын у быту

У СЕ, што ні робіцца ў нашай краіне, робіцца для чалавека, для яго шчаслівага і радаснага жыцця. Для шчасця савецкіх людзей крута ўзнямаецца вытворчасць прадметаў народнага ўжытку. Для іх шчасця ажыццяўляюцца грандыёзныя мерапрыемствы па далейшаму магутнаму ўздыму сельскай гаспадаркі.

Партыя і ўрад паставілі неадкладнай задачай — на працягу двух-трох год рэзка павысіць забяспечанасць насельніцтва харчовымі і прамысловымі таварамі.

У гандлёвую сетку ўжо сёлета паступіць дадаткова тавараў на 37,2 мільярда рублёў. Гэта звыш той сумы (312 мільярдаў), якая выдзелена на красавік-снежань.

Трэба не толькі рэзка павысіць рост прадметаў народнага спажывання, але і палепшыць іх якасць.

Вялікая і шматгранная работа вядзецца зараз у краіне для таго, каб забяспечыць далейшы рост матэрыяльнага добрабыту працоўных. Няспынна растуць прадпрыемствы бытавога абслугоўвання: атэлье, пральні, розныя рамонтныя майстэрні. Іх значэнне цяжка пераацаніць. Яны абавязаны задавальняць самыя надзённыя бытавыя патрэбы людзей, разгрузіць жанчын ад многіх дробных хатніх клопатаў, каб яны мелі час для грамадскай работы, вучобы, адпачынку.

У імя гэтай высокароднай мэты савецкія інжынеры сканструявалі нямала розных прадметаў хатняга ўжытку, якія палягчаюць працу жанчыны ў быту. Машины для мыцця бялізны, хуткаваркі, пыласосы, камбінаваныя каструлі, розныя цёркі, сокавыціскальнікі, прыстасаванні для рэзкі гародніны і фруктаў і г. д. эканомяць сілы і час пры выкананні хатніх работ.

Наша рэспубліка мае неабмежаваныя магчымасці ў стварэнні шматлікіх прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання, у вырабе тавараў народнага спажывання, але яны поўнасю не выкарыстоўваюцца. У многіх абласных цэнтрах рэспублікі няма грамадскіх пральняў, зусім мала атэлье і рамонтных майстэрняў. Нярэдка прыходзіцца чуць: «Работу не прымаем, бо майстэрня перагружана». Рамонт выконваецца часта вельмі неахайна.

Бывае, што ў магазінах Мінска, Гродна, Гомеля, Полацка нельга знайсці самых звычайных тавараў, хоць у іншых раёнах іх больш чым даволі.

Так, у магазінах рэспублікі нельга знайсці звычайнай гладзільнай дошкі, якую набылі-б многія гаспадыні, не прадаюцца і дошкі для цеста, цяжка набыць звычайны эмаліраваны чайнік, добрую патэльню з драўлянай ручкай. Вялікай любоўю ў гаспадынь карыстаецца эмаліраваная пасуда, але ў продажы яе недастаткова, і эмаль звычайна брудназлялена або карычневага колеру. А хіба нельга паліваць каструлькі, кружкі, тазы белай або блакітнай эмаллю? Друшляк, як вядома, не навінка ў наборы гаспадарчай пасуды, але яго няма ў нашых магазінах, даўно зніклі з продажу печы-каструлі «цуда». Па незразумелых прычынах жанчыны Беларусі зусім пазбаўлены такіх навінак, як машина для мыцця бялізны, якая сама адмывае бруд, палощча і выціскае.

Ёсць электрапліткі з трыма ступенямі нагрэву. Рэгулюючы іх, можна эканоміць электраэнергію, а галоўнае — гатаваць блюда так, каб яны не прыгарала, не выкіпала. Хуткаварка — каструля, у якой за 30 хвілін можна прыгатаваць абед. Вельмі зручны ўцёгі са з'ёмнай ручкай, уцёгі з рэгулятарами, дзе ўказана ступень нагрэву для шаўковых тканін, шэрсці, трыкатажу, баваўнянай бялізны.

Чаму ўсе гэтыя рэчы не вырабляюцца ў нашай рэспубліцы? Чаму жанчыны Беларусі павінны даведва-

ца аб гэтых навінках з газет або часопісаў і бачыць іх толькі на фатаграфіі?

У нашай рэспубліцы нямала прадпрыемстваў лёгкай і мясцовай прамысловасці, шырокая сетка арцелей промкааперацыі. Яны закліканы забяспечваць насельніцтва ў першую чаргу прадметамі народнага ўжытку. Але, як правіла, кіраўнікі прадпрыемстваў не хочуць абцяжарваць сябе «клопатамі» па асваенню новых вырабаў. Таму работнікі філіяла Усесаюзнай гандлёвай палаты (ёсць такая ў Мінску) беспаспяхова агітуюць прадстаўнікоў прадпрыемстваў ўзяць на асваенне тую ці іншую бытавую навінку.

Прадпрыемствы мясцовай прамысловасці ўзялі на асваенне друшляк, печ-каструлю «цуда», цёркі, каструлі, вёдры і... корак-распыліцель. Апошняе — сапраўды новае вынаходства для спырсквання рэчаў пры ўцёжцы. Навошта вазіцца з хуткаваркай машынай для мыцця, прасцей асвоіць корак — так вырашылі ў Міністэрстве мясцовай прамысловасці. І корак асвойваюць, а пра машыны для мыцця бялізны і слухаць не хочуць.

Праўда, спрабавалі ў нас асвоіць машыну для мыцця ўзору аднаго з прыбалтыйскіх заводаў, але знялі з вытворчасці, бо старшы інспектар аддзела арганізацыі гандлю Галоўгандлю БССР А. Цішкавец даў заключэнне, што машына непрыгодна да карыстання ў быту. А тым часам думка спецыялістаў-прачак рэзка разыходзіцца з заключэннем гандлёвага інспектара. Яны лічаць, што гэтая машына для мыцця — добры падарунак гаспадыням, і ацэньваюць якасць мыцця, як зусім здавальняючую. Так ці інакш, але гандлюючыя арганізацыі адмовіліся браць іх у продаж, і на гэтым Міністэрства мясцовай і паліўнай прамысловасці БССР закончыла «асваенне» машын для мыцця бялізны.

Дзіўна, што кіраўнікі Міністэрства мясцовай і паліўнай прамысловасці БССР, Белпромкааперацыі не прымаюць належных мер, каб прымусіць прадпрыемствы вырабляць не тое, што для іх прасцей і лягчэй, а тое, на што ёсць вялікі попыт, што неабходна ў быту савецкіх людзей.

Выклікае здзіўленне і пазіцыя гандлюючых арганізацый, якія неахвотна бяруць у продаж прадметы гаспадарчага і бытавога карыстання, не імкнуцца папоўніць асартымент прадметаў народнага спажывання з іншых рэспублік і гарадоў.

Прынятая Советам Міністраў СССР і ЦК КПСС пастанова «Аб расшырэнні вытворчасці прамысловых тавараў шырокага ўжытку і палепшанні іх якасці» прадугледжвае кожную драбніцу, якая мае дачыненне да задавальнення патрэб насельніцтва. Паста нова адначасова ўстанаўлівае зусім канкрэтныя заданні па расшырэнню асартымента і палепшанню яго якасці.

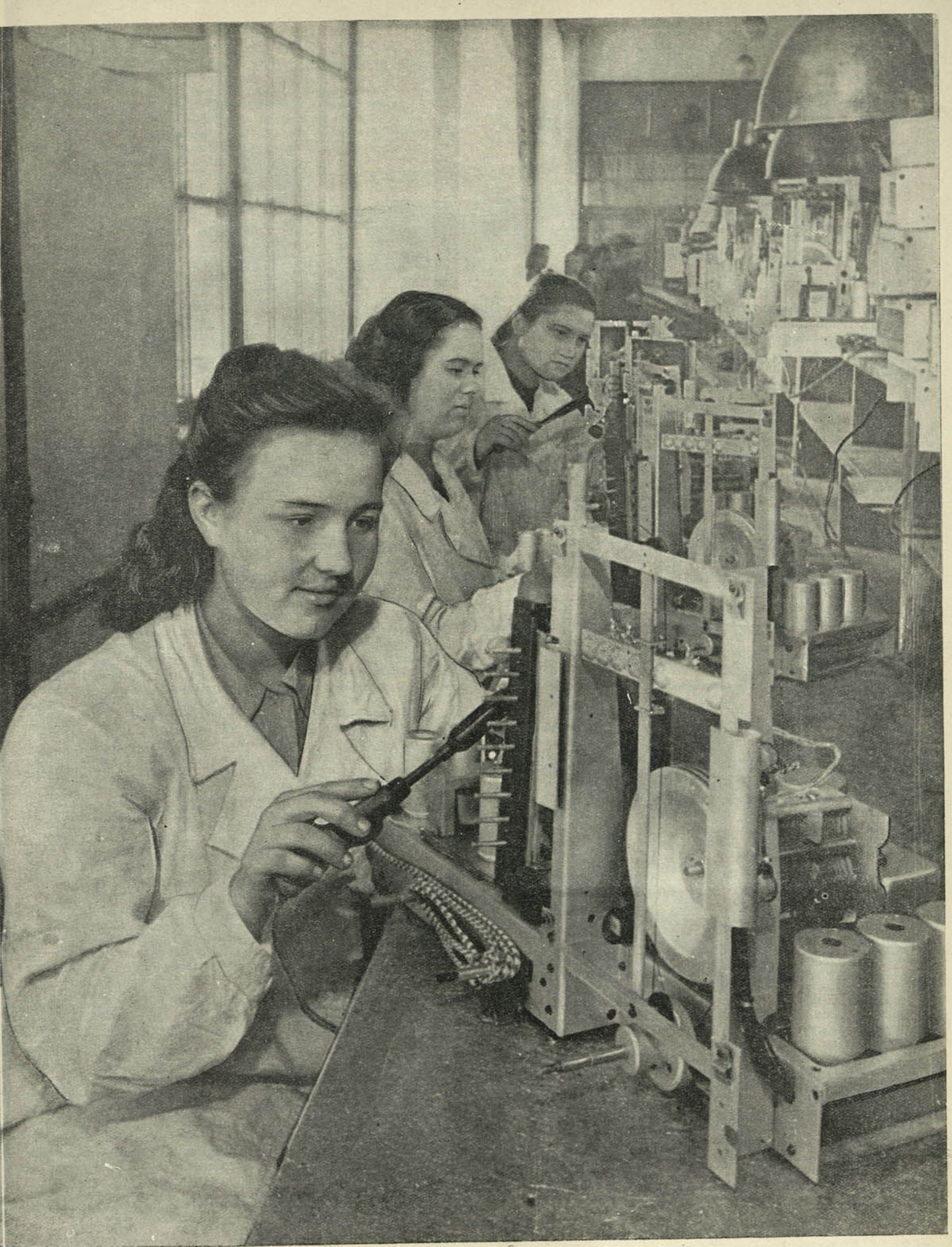
Клопаты аб чалавеку, аб шчасці народа — вышэйшы закон для Комуністычнай партыі і нашага ўрада. Гэтыя клопаты павінны стаць законам і для кожнага савецкага работніка, на якім-бы пасту ён ні знаходзіўся.

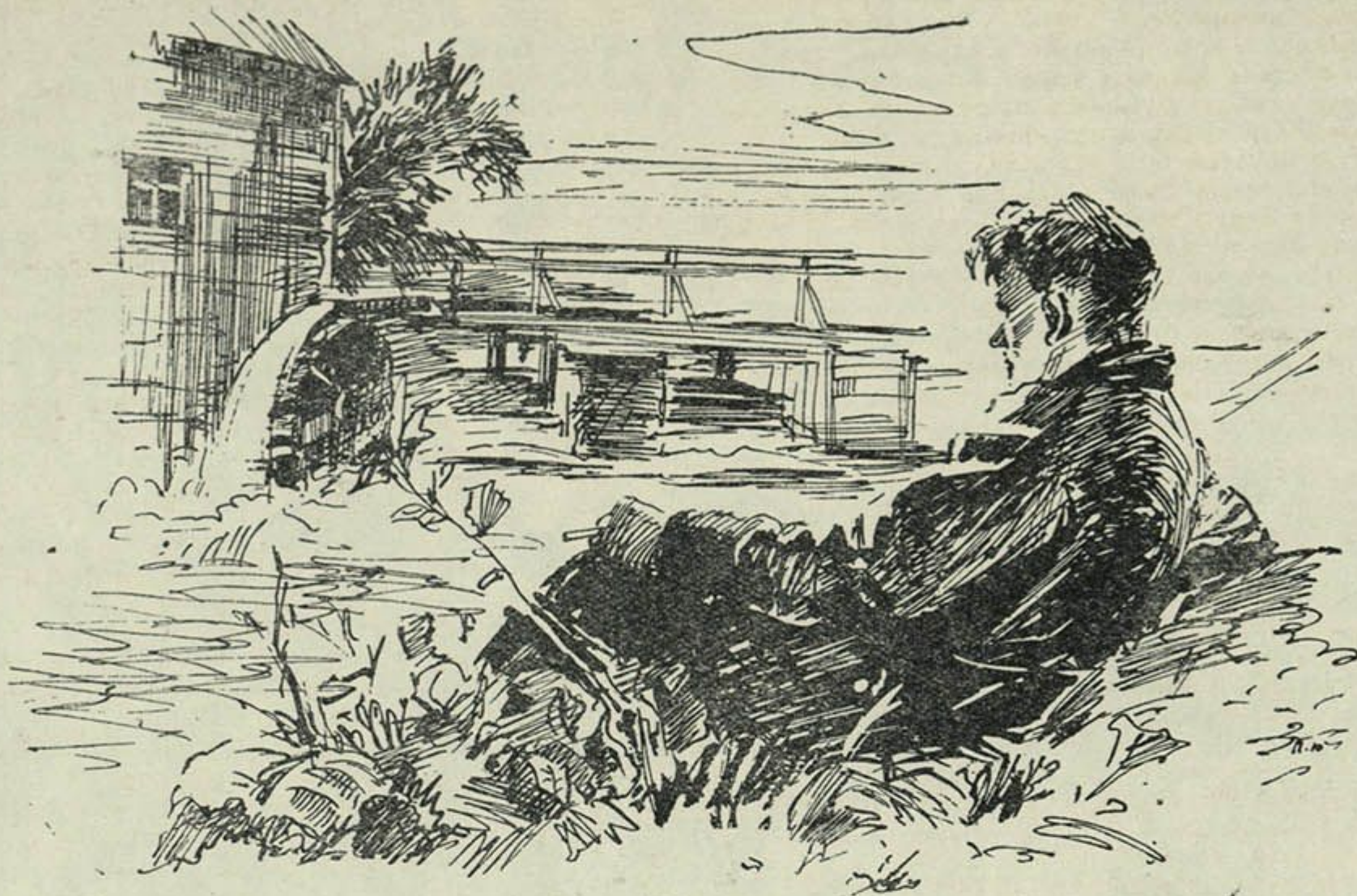
Н. ПІГУЗАВА

Мінскі радыёзавод у параўнанні з 1952 годам амаль у два разы павялічыў выпуск радыёпрыёмнікаў.

На здымку: На канвееры зборкі прыёмнікаў «Беларусь». Спераду — адна з лепшых мантажніц комсамолка Галіна Лабанюска, якая выконвае норму на 150—160 проц. за зборкай прыёмніка.

Фото М. Мінковіча.

Антонінава памылка

А. АСІПЕНКА.

Мал. Ю. Пучынскага.

ШУМІЦЬ і пеніцца пад старым млынавым колам вада, Яе аднастайны шум навявае адны і тыя-ж невясёлыя думкі. Антону даўно хацелася забыць пра іх. Не раз даймаў сябе крыўднымі словамі, але следам за імі насцігала туга, ныла сэрца, вынікаў аднекуль белы далікатны твар Зосі, смяшлівыя агеньчыкі яе чорных хітраватых вачэй. Антон адганяў здрадлівую думку аб прымірэнні, стараўся ўспомніць розныя абразы, што нанесла яму Зося, а іх набіралася ня-мала. Пякуючая крыўда да слёз шчыпала ў грудзях.

Адзін за другім прабягаюць перад Антонам малюнкi мінулага, больш тыя, што так ці інакш звязаны з сямейнымі не-ладамі. Нелады гэтыя, хоць і пачаліся нядаўна, кожны перажываў цяжка. І ўдзень і ўночы абмяркоўваліся не-паразуме́нны, што ўсталі ў іх жыцці перашкодаі, прыводзіліся дзесяткі доказаў сваёй праваты.

Быў час, калі яны шчыра і моцна кахалі аднаго. Пры-глядацца, вывучаць характары ім не было патрэбы: раслі разам, сядзелі ў школе на адной парце ды і ў калгасе надоў-га не разлучаліся. Калі абодвум стала па дваццаць тры гады, пажаніліся.

Непаседа Зося адразу-ж пачала верхаводзіць. Без яе пара-ды не пачыналася ні адна справа. Антону падабалася ўвішная руплівасць жонкі, а найбольш тое, што палову клопатаў аб гаспадарцы можна было скласці са сваіх плеч. Праўда, яго непрыемна ўразіла пушчаная бабкай Амеліхай мянушка «Зоськін муж». Пачуўшы яе ўпершыню, Антон моцна пакрыў-дзіўся на Зося. Хоць у той раз ён прамаўчаў, але ў думках рашыў, што не варта яму, паважанаму на сяле чалавеку, у такой ступені быць пад пятой у жонкі. Знешне, як быццам, усё заставалася па-ранейшаму, але ў душы Антона вырастаў пратэст супроць панавання над ім Зосі. Пасварыліся яны нечакана. Была тая сварка недарэчнай, да смешнага нера-зумнай: здарылася яна ў такі дзень, калі людзі звычайна радуецца, і пачалася з-за дробязей.

Антон вяртаўся з Мінска, дзе яму ўручалі залатую зорку Героя Соцыялістычнай Працы. За тыдзень, што правёў ён у сталіцы, надвор'е змянілася на горшае: пайшоў дробны ха-лодны дождж. Антон ехаў і думаў, як яму дабрацца дадому

ў лёгкай пінжаку і без шапкі. Але на станцыі яго сустрэла ледзь не ўся брыгада і Зося з паліто, шапкай і нават шалі-кам у руках.

— Апранайся хутчэй, а то прастудзішся! — камандавала яна, як толькі Антон вышаў з вагона.

Антон апрануў паліто, нахлбучыў шапку.

— Шалік, шалік завяжы, — не сунімалася Зося.

Антон павязаў-бы і шалік. Але нечакана ён пачуў размо-ву, якая моцна абразіла яго.

— Каго сустракаюць? — пытаўся хтосьці.

— Зоські Дарожнай мужа. Герой, брат; за ўзнагародай ездзіў.

І ў адказ той-жа, што і пытаўся, голас:

— Герой, а баба вунь як камандуе.

Антон аж пачырванеў.

— Адчапіся ты са сваім шалікам, — цыкнуў ён на жонку.

Так і прышла Зося дамоў з шалікам у руках... Увечары па-чала вымаўляць мужу.

Антон спачатку маўчаў, хоць у душы пратэставаў, абураў-ся, але, нарэшце, не вытрымаў: нагаварыў жонцы розных непрыемнасцей. Яму здалася, што Зося зразумела і не бу-дзе больш надакучваць сваёй апекай. Аднак назаўтра яна зноў навязалася з парадамі.

— Без цябе ведаю, што рабіць, — буркнуў Антон.

— Стаў Героем, дык думаеш усё ведаеш, — раззлавалася Зося.

Яна тут-жа давала, што яе прапанова больш правільная.

Антон змоўчаў, але зрабіў наперакор Зосі. Так яно і пайшло...

Цяпер Антону, як і Зосі, цяжка было адступіць хоць на крок. Тым часам сумеснае жыццё рабілася нязносным, раз-дражняла кожная драбніца, і нават тое, што калісьці пада-балася.

Раней Антон вельмі любіў неўгамаванасць зосінага харак-тару, і рэзкасць у меркаваннях, і своеасаблівую здэкклівую ўсмешку яе чорных вачэй. Яго спакою, ураўнаважанасці не-хапала іменна гэтых маланкавых успышак неўгамаванай на-туры. Прыходзячы з вячорак, Антон з прыемнасцю ўспамі-наў трапныя адказы Зосі на кпіны сябровак, яе смелыя,

упэўненыя ўчынкі. Зося была тым бар'ерам, што адгароджваў Антона ад розных непрыемных заўваг у яго адрас. З ёю было лёгка і хораша. А вось цяпер непаседлівасць, страсная парыўчатасць Зосі стала лішняй і нават непрыемнай. І паспрабуй, разбярэся, чаму. Думалася па-рознаму. А жыццё няладзілася, і ўсё больш вырастала праблема: як быць?

Праблему гэтую нечакана і па-свойму вырашыла Зося. Неяк увосень у праўленне калгаса прышла папера: паслаць на дзевяцімесячныя курсы жывёлаводства чалавека. Пакуль Антон бегаў з «казою» па полі, замяраў узаранае трактарамі зябліва, вырашыўся лёс яго жонкі. Навіну гэтую прынесла Антону Васіліса Уласаўна, па-вясковаму проста цётка Васа — намеснік старшыні калгаса.

Антон моўчкі выслухаў яе і збялеў. Гарачы камяк падпёр пад горла, падумалася: «Пакідае значыць. Вось і канец». Прыкра было, што не ён першы зрабіў гэты крок, такі прасты і зручны.

Антон тады нічога не сказаў Васілісе Уласаўне і хутчэй паспяшаў дадому. Не хацелася верыць, што ўсё скончылася. Ён раптам адчуў, што аднаму будзе нязносна цяжка, што ўсё можна паправіць.

Зося псціла дачушку, светлавалосую, як і маці, чарнавокую, Верачку. Па тым, як пяшчотна перабірала яна валасы Верачкі, як прытуляла да сябе, як прагна цалавала, Антон зразумеў, што яго меркаванні правільныя. А тут Верачка падбегла, хапіла яго руку, зашчабятала:

— А мы з мамкай едзем! А мы з мамкай едзем!

Яшчэ і зараз пры ўспаміне аб тым апошнім, разам праведзеным вечары, Антону становіцца сорамна сваёй слабасці.

Навошта было прыніжацца, прасіць Зосю маўчаць, не гаварыць аб іх разладзе. Час усёроўна не зблізіў, а, наадварот — аддаліў. Няхай-бы ўжо адразу: ірвануў з сэрца, і канец пакутам...

— Я яго шукаю, — спыніў думкі Антона мяккі грудны голас. — А ён вось куды забраўся.

Антон спалохана азірнуўся. Здавалася, нехта падслухаў яго патаемныя думкі.

На кручы, што ўзвышалася ў некалькіх кроках, стаяла Васіліса Уласаўна. Даволі малажавая для сваіх пяцідзесяці год, умеру поўная, з тугімі плечымі рыжаватых кос, яна здавалася Антону зусім маладой: яркія промні сонца прабівалі яе лёгкую белую кофту, а далечыня скрадвала і паўнату і здрадлівыя маршчыны.

Васіліса Уласаўна павольна ішла па сцяжынцы, што вілася пад гарой.

— Што-ж ты ляжыш, брыгадзір? Гэткую няўважлівасць жанчыны не даруюць.

Здагадка вострым джалам кальнула ў сэрца. Няўжо прыехала Зося? Разгублена адвёў вочы, загаварыў неўпапад.

— А я мельніка чакаў. Відаць, не прыдзе.

— Эх, хлопча, старога вераб'я правесці хочаш. Сёння-ж у мельніка выхадны, — яна села ля Антона. — Раскажвай, што тоіш? Ды не саромся.

Але Антон не здаваўся. Ён зразумеў, што Зося нават не на яго кватэры спынілася, бо інакш Васіліса нічога не ведала-б.

— Дзівак, — цётка Васа кранулася рукой яго пляча. — Жаночае сэрца ўсё чуе, а вочы ўсё бачаць. Я-ж тады старшыні казала, што ў вас нелады, а ён, ведама мужчына, гаворыць: «Выдумляеш ты, Уласаўна...» Пасварыліся?

— Пасварыліся, — як рэха, адказаў Антон.

— Гэта і відаць. А чаму маўчаў?

— Не хацеў, каб шкадавалі і смяяліся. Яна-ж мяне кінула.

— Чалавека шкадаваць нельга. Яму дапамагчы трэба. Як-жа гэта ў вас здарылася?

— Пакінула і ўсё.

— Кінула, кажаш? Жанчыны дарэмна не кідаюць. Ім цяжэй. Мужчыне — таму прасцей. Ты думаеш, каханага чалавека лёгка пакінуць? Ой, цяжка, нават калі ён і варты таго.

— Я вінаваты?

— І цябе не вінаваю.

— Абодва вінаваты выходзіць. Спрадвечная мудрасць. «Муж і жана — адна сатана», — Антон усміхнуўся: — Так лягчэй за ўсё разважаць.

— Дарма смяешся. Нябось, валіш усё на яе. І такая яна, і гэтая. А сам добранькі, як анёлчык. А ты як след падумаў, толькі гонэр адкінь, — Васіліса лёгка паднялася. — Пойдзем сустракаць яе. Мужчына першым крок зрабіць павінен.

Васіліса Уласаўна ўсміхнулася.

— Вядома, калі ён сапраўдны мужчына.

— Мяне гэтым не купіш. Шукаць сустрэчы не хачу. Навошта рану вярэдзіць?

— А затым, каб хутчэй зажыла. Пайшли, пайшли!

— Урэшце можна і сустрэцца. Пойдзем.

Яны спакваля паднімаліся па кручы, і кожны думаў нейкую сваю думку.

— Старэю. А бывала гэтую гару адным духам брала. Знасілася. Памятаю, у грамадзянскую на гэтым месцы з вайсковым адным сустрэлася. Сцяжынка вузкая аказалася і не разыйшліся. Так і застаўся ён у нашым сяле. Адна вайна — дала, другая — адабрала. Вось цяпер і жыву самотнай. Здаецца, учора было, а ўжо скроні пасівелі. Неўзаметку час ляціць. Ды і то сказаць: толькі дурное жыццё можа апыкрыць, а добрае праляціць, як адзін дзень ясны. Прадоўжыў бы, ды няма куды, — гаварыла з сумам Васіліса Уласаўна.

«Яна шчаслівая, ёсць што прыгадаць, — думаў Антон, — а што я ўспомню?»

Яны ўзабраліся на кручу. Перад вачыма раскінулася рознакалёрная ў вялізныя квяцістыя лапінкі далечыня. Поле то жаўцела даспелым жытам, то адлівала яркай зелянінай атавы, то бурым квеценем ільняных палёў. Абапал дарогі, што весела бегла між збожжа, стаялі дзве бярозы: адна напроці другой. Стаялі яны тут з незапомных часоў.

«І ніколі ім не сыйсціся», — чамусьці падумаў Антон, і, наперакор толькі што прынятаму рашэнню, прамовіў:

— Не пайду, Васіліса Уласаўна.

— Чаму? — чорныя бровы жанчыны ўзняліся дугой. — Дзівак ты. Хто-ж так робіць: то пайду, то не?

— Ды і чаго вы турбуецеся? Ну, разыйшліся, ну, скажам, кінула яна мяне. Дык нам-жа і перажываць.

Ён падняў дубец, зламаў яго і падаў Васілісе.

— Вось, паспрабуйце іх з'яднаць. А вы...

Ён змоўк. Не хацелася крыўдзіць гэтую чулую жанчыну, што прыняла ў ім такі шчыры ўдзел.

— Ну, кажы далей, Антон: «Прывязалася нейкая Васіліса і, як тая сваха, за фунт чаю хоча звесці маладых». Так думаеш? Не ківай галавой: я цябе разумею. А ці падумаў, курыная твая галава, што не магу я глядзець, як людзі з-за глупства жыццё транжыраць. Чаго не падзялілі?

— Вы ёй гаварыце.

— І ёй... А толькі табе больш трэба.

— Усёроўна не пайду, — Антон крута павярнуў і пайшоў нацянькі да вёскі.

Але ўвечары не вытрымаў. Карцела хоць адным вокам глянуць на тую, што так абразіла яго. Як толькі сцямнела,

Антон прайшоў каля ярка асветленай зосінай хаты. Прайшоў ціха, непрыкметна зазіраючы ў акно. Пакой быў светлы і пусты; відаць, людзі некуды вышлі. Тады, не баючыся, што заўважаць, ён прайшоў у садок, стаў пад кустом бэзу і пачаў чакаць. Чаго? Што хацелася яму?

«Толькі разочак гляну і пайду», — думаў ён. Перад вачыма стаяла Зося, жывая, энергічная, такая, якой была заўсёды. Антон падышоў да акна і, як злодзей, заглянуў у яго. На крэсле стаяў расчынены чамадан, а ў ім абыяк складзеныя жаночыя рэчы. На спінцы крэсла вісела крэпдэшыная, у

вялізныя кветкі сукенка. Зося шыла яе перад ад'ездам. Другая сукенка, васільковага колеру, ляжала на ложку. Мілы непарадак жаночага жылля! Антону здавалася, што ён чуў пах парфумаў і яшчэ нейкі водыр, уласцівы толькі жаночаму жыллю.

Раптам яго ўвагу прыцягнула лялька-галыш. Яна ляжала на сталі, на самым відоку, смешна ўзняўшы поўную ручку, нібы вітаючы Антона. Пальчыкі на руцэ растапыраны, як у Верачкі, калі яна, бывала, спіць у сваім ложку. Хваля сораму апякла Антона. Як ён мог забыцца пра дачку, пра Верачку? Нібы пугай, выцялі словы, якія Зося кінула тады, на развітанне: «Бацька з цябе нікуды не варты, як і муж».

— Няўжо Зося мела рацыю?

Дзверы нечакана расчыніліся, і ў пакой убегла Верачка. Ад неспадзеўкі Антон адступіў крокі два. Верачка падбегла да стала, узяла на рукі ляльку і панесла да ложка. Яна нешта гаварыла ёй, але што, Антон не змог разабраць.

— Верачка, Верачка, — ціха паклікаў ён дачку, але тая была занята сваёй справай. Тады ён стаў на прызбу і, баючыся спалохаць дзяўчынку, зноў паклікаў яе ціха, ласкава:

— Верачка, дачушка!

Вера здзіўлена азірнулася і, раптам заўважыўшы бацьку, кінулася да яго:

— Мама, мама, татка прышоў!

Яна ўзбеглася на крэсла, абвіла шыю бацькі, прытулілася да няголенай шчакі.

— А я казалі маме, што ты нікуды не паехаў. Ой, якая барада!

Ён абнімаў і туліў Верачку да сябе.

— А чаго ты, татка, стаіш пад акном?

Яму стала сорамна, што зараз прыдзецца схлусіць, але Верачка прапанавала:

— А ты залазь, як Сярожка. Калі мама замыкае мяне, дык ён заўсёды праз акно лазіць.

Антон пералез у пакой, падхапіў Веру, падкінуў пад столь. Яна барахталася, махала абутымі ў чырвоныя туфелькі ножкамі, спалохана разводзіла рукі.

Потым ён сеў на крэсла, пасадзіў Веру на калені.

— Ты сумавала без мяне?

— Вельмі сумавала.

Антону хацелася спытаць, ці сумавала мама, і дзе яна цяпер, але нехапала мужнасці. А Верачка шчабятала, разказвала пра сваё жыццё, пра нейкага Сярожу, такога смелага, такога добрага, як ніхто на свеце.

Антон лашчыў Верачку і адчуваў, як з кожным пацалункам у яго растае крыўда на Зосю.

— А ці ведаеш, тата, што мама сказала?..

У Антона захапанула сэрца: зараз адкрыецца нейкая страшэнная таямніца. Ён хацеў спыніць дачку, але не мог, нехапіла сілы, бо ўжо надта вялікай была спакуса даведацца: што-ж іменна гаварыла Зося.

— Ведаеш, што?.. Што ты добры.

«Зося такая», — падумаў Антон. Але тут-жа яму прышла думка, што сам ён так не сказаў-бы пра яе, лепш прамаўчаў-бы.

АГОНЬ

У дзіцячыя дні
На ускраіне лесу
Раскладалі агні
Мы з галінак і трэсак.

Я цябе папракаў,
Што распальваць не ўмела:
На тваіх вугальках
І лісцё не гарэла.

Ты казалі тады:
— Пачакай, навучуся...
Мінавалі гады,
І я сёння дзіўлюся:

Запаліла агонь
Так, што ён не згасе.
Дзень і ноч ад яго
Маё сэрца палае.

Міхась КАРПЕНКА

— Добра, дачушка. Я ведаю.
Вера глянула на яго ўважліва. Відаць, нешта ўспомніла, бо задумалася.

— Тата, а ты ўжо больш не герой?

Антон усміхнуўся. Сапраўды з таго самага часу, як паехала Зося, зорку Героя ён насіў толькі па святых.

— Тата, а чаму цётка Васіліса гаворыць, што ты задаешся?

«Дык і Васіліса тут», — спалохаўся Антон. Яму зрабілася гарача. Вось-жа сорам будзе. Адмовіўся ісці і прыбег, не вытрымаў. Што-ж яна падумае? Апошняя асабліва непакоіла. Антон прывык, што ўсе лічылі яго прынцыповым. А тут на табе.

Ён зняў з калена Верачку і, не ведаючы, як растлумачыць ёй свой паспешлівы адыход, стаяў у нерашучасці.

— Скажаш мамцы, што я прыходзіў, — зашаптаў ён.

Верачка разгублена глядзела на яго, а потым абвіла шыю рукамі.

— А казку раскажаш?

— Абавязкова.

— Сёння?

— Так, сёння, — схлусіў ён.

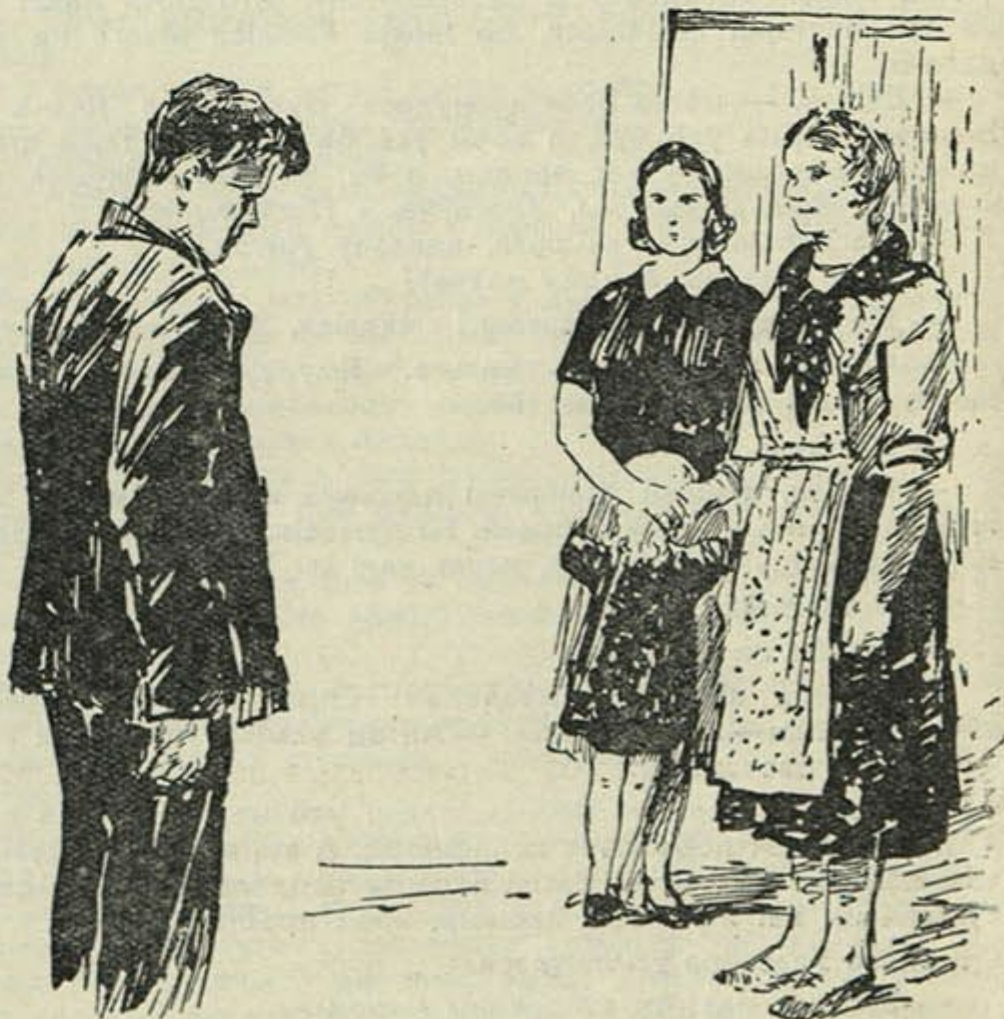
— Не забаўляйся толькі.

Антон спяшаўся. Але яго зноў затрымала Вера. На парозе з'явіліся Зося і Васіліса Уласаўна.

З крыкам: «Мама, тата прышоў!» — Вера кінулася да маці. Зося прытуліла яе да сябе і, як скамянелая, стаяла на месцы. Позіркі Антона і Зосі сустрэліся. Антон не вытрымаў гэтага ўважлівага, пранікнёнага погляду і схіліў галаву. Неспадзявана для ўсіх, ні слова не сказаўшы, ён выбег з пакоя.

— Татка не прыдзе? — спалохалася Вера.

— Прыдзе, — упэўнена адказала Васіліса Уласаўна. — Цяпер прыдзе.

АБЫЯКАВАСЦЬ НЕЦЯРПІМА

МЫ, СОВЕЦКІЯ ЖАНЧЫНЫ, прывыклі да таго, што ў нашай краіне клопаты аб будучай маці пачынаюцца задоўга да нараджэння дзіцяці.

«Трэба схадзіць у кансультацыю» — вось першая думка жанчыны, якая адчула сябе цяжарнай. І ці будзе гэта жанчына, якая ўпершыню збіраецца стаць маці, або жанчына, якая шмат разоў ужо нараджала, яна абавязкова пойдзе ў жаночую кансультацыю, каб праверыць, ці нармальна працякае цяжарнасць, выслухаць парады ўрача або патранажнай сястры. Цяжарная жанчына ўпэўнена ў тым, што тут яна знойдзе і патрэбную дапамогу і сяброўскую параду.

... У рэдакцыю прыйшла маладая жанчына. Яна ўпершыню збіраецца стаць маці. Яе гэта і радзе і трывожыць. Як трэба весці сябе, каб роды прайшлі лягчэй? Як папярэдзіць масціт?

Гэтыя і яшчэ дзесяткі пытанняў хвалявалі будучую маці. У рэдакцыі яна выказала сваю крыўду на адносіны, якія сустрэла ў жаночай кансультацыі Першай клінічнай больніцы г. Мінска.

— Тры гадзіны пракакала прыёму. Нарэшце дачкалася, але адчула, што ўрач выслухоўвае мяне абы хутчэй адчапіцца... Скажу чыстасардэчна: калі-б не афармленне дэкрэтнага водпуску, не пайшла-б больш у гэтую кансультацыю.

Пазнаёміўшыся бліжэй з работай жаночых кансультацый горада Мінска, прыходзіш да вываду, што, на жаль, ва многім наша наведвальніца мела рацыю.

... У вузенькім калідоры ля дзвярэй гінеколага поліклінікі трактарнага завода сабралася 10—12 жанчын. Сядзіць толькі некалькі, астатнія стаяць, бо няма крэсел.

— Чаму вы не пойдзеце ў пакой для чакання? — пацікавіліся мы.

— Не, ужо дзякуем за такі пакой, — адказала адна з наведвальніц.

Сапраўды, мала прыемнага чакае там цяжарную жанчыну. Пакой разлічаны на ўсіх хворых. У ім поўна мужчын, накурана, няўтульна.

Разгаварыліся з жанчынамі. Усе ў адзін голас вельмі пёпла адзваваюцца аб урачэ Серыкавай:

— Уважлівая, адзінчывая. Прыемна ў яе пабываць. Прышлі-б з ахвотай лішні раз, ды і ў прызначаны час цяжка да яе трапіць. У нас-жа так: каб атрымаць нумарок у кансультацыю, трэба прыйсці рана. Нумароў нехапае, часам ідзе ні з чым.

Пасёлак трактарнага завода вялікі. З ростам насельніцтва расце нараджаемасць, расце колькасць жанчын, якія патрабуюць кансультацыі. Вельмі цяжка двум гінеколагам справіцца з велізарнай нагрузкай па амбулаторнаму прыёму і прафілактычнаму агляду жанчын на заводзе. Кансультацыі асабліва важна карыстацца дапамогай лепшых спецыялістаў горада. На жаль, гэтага няма. Гаралскі аддзел аховы здароўя прымацаваў да кансультацыі Інстытут удасканалення ўрачоў. Але таварышы з Інстытута, як відаць, пра гэта забыліся. З сакавіка не кансультаваў жанчын ні адзін спецыяліст з Інстытута.

Вялікая чарга ў кансультацыі пры поліклініцы № 5. Тут былі выпадкі, калі цяжарная жанчына некалькі дзён падрад брала нумаркі, а да ўрача не трапляла.

Ларэчы, аб нумарках. Няўжо так цяжка, каб на іх прыблізна ўказваўся час прыходу на прыём да ўрача. Каб чалавек, які, скажам, атрымаў 10 нумар, мог прыйсці к двум-трас гадзінам дня, а не чакаць прыёму ад самай раніцы.

У кансультацыі вельмі цесна. Тут абслугоўваецца больш жанчын, чым у іншых раёнах горада. Быў час, калі ёй належала большая плошча, але адміністрацыя рашыла, што можна ўшчыльніцца. У маленькім пакоі цяпер адбываецца і прыём цяжарных жанчын і гінекалагічных хворых, тут-жа кансультуе і прафесар Дазорцава і дацэнты Старавойтаў і Кантаровіч.

— Нам няма дзе нават павесіць плакаты, звязаныя з цяжарнасцю, з працэсамі жаночых хвароб і іх папярэджаннем, — справядліва скардзяцца работнікі кансультацыі.

Маленькі пакой для чакання разлічаны і на людзей, якія праходзяць урачэбна-кантрольную камісію, і на тых, што прыходзяць у рэнтгенаўскі кабінет. Бываюць тут і дзеці.

— У нашай рабоце найбольш перашкаджае спешка, — расказвае доктар тав. Міхайлава. — Паводле норм Міністэрства аховы здароўя, нам трэба прыняць 6 чалавек у гадзіну. За 10 хвілін трэба выслухаць хворую, запісаць яе скаргі ў гісторыю хваробы, змераць ціск крыві, праверыць вынікі аналізаў, вызначыць тэрміны цяжарнасці. За такі кароткі час усё гэта зрабіць вельмі цяжка, амаль немагчыма.

Нам здаецца, што таварышам з гарадскога аддзела і Міністэрства аховы здароўя варта над гэтым падумаць. Ці не абвяргае жывы чалавек з яго патрэбамі гэтыя нормы, ці заўсёды іх трэба прытрымлівацца?

... Жаночая кансультацыя пры поліклініцы № 3 звонку радуе вока. Яна мае добрае памяшканне па Маскоўскай вуліцы з асобным уваходам, пакой для чакання. Работнікі кансультацыі ў ружовых фарбах апісалі малюнак абслугоўвання жанчын. І патранаж забяспечаны, і гутаркі з цяжарнымі праводзяцца, і кансультацыя спецыялістаў наладжана.

Маладая работніца швейнай арцелі т. Бычкоўская не падзяляе такой думкі. Яна ўжо ў восьмым месяцы цяжарнасці і толькі адзін раз пабывала ў яе патранажная сястра, калі аналіз аказаўся дрэнным.

— Мне вельмі хочацца ведаць, як падрыхтавацца да родаў, што трэба ў першую чаргу зрабіць для дзіцяці, але пра гэта са мной ніхто не гаварыў, — заўважае яна.

У гэтай-жа кансультацыі бялізна была далёка не свежая, скажам проста — нячыстая, і ўдвая стала крыўдна. Памяшканне новае, добра абстаўленае — і такая бялізна. Сапраўды, лыжка дзёгцю ў бочку мёду!

І яшчэ адно пытанне хочацца падняць у гэтым артыкуле. На прадпрыемствах Мінска два разы ў год праводзіцца медыцынскі агляд жанчын на прадмет выяўлення і прафілактыкі жаночых захворванняў. Гэта вельмі добра. Але на медпунктах многіх прадпрыемстваў работніца не можа атрымаць неабходнага лячэння, бо няма ўрача-гінеколага або хоцьбы акушоркі. Гэтыя людзі вельмі неабходны, асабліва на тых прадпрыемствах, дзе ў большасці працуюць жанчыны. Гарадскому аддзелу аховы здароўя таксама неабходна падумаць над тым, каб прафілактычнымі мерапрыемствамі былі ахоплены і жанчыны, якія працуюць ва ўстановах, і хатнія гаспадыні. Зрабіць гэта нялёгка, але неабходна.

Усё больш павялічваецца сродкі, якія адпускае дзяржава на ахову здароўя насельніцтва. У Мінску за апошнія гады пабудаваны новы радзільны дом, адкрыта некалькі жаночых кансультацый. Але калі паглядзець на пасляваенны Мінск з яго наноў створанай цудоўнай прамысловасцю, з велізарнымі жылымі дамамі, цудоўнымі магазінамі, з усё растуць запатрабаваннямі насельніцтва, то пераконваешся, што ў галіне аховы здароўя, у прыватнасці ў галіне медыцынскай дапамогі цяжарным жанчынам, лячэння і прафілактыкі гінекалагічных захворванняў, шмат яшчэ недаробленага. У гэтай справе асабліва нецярпіма абыякавасць,

М. УЛАДЗІМІРАВА.

Сартыроўшчыца Антаніна Шэўчык праглядае гатовую прадукцыю.

На старонцы 13 (зверху): Вера Гарбачова працавала паліроўшчыцай цэха апрацоўкі. Без адрыву ад вытворчасці яна скончыла сярэдняю школу рабочай моладзі і зараз вучыцца у Маскоўскім інстытуце замежных моў. Нядаўна Вера Васільеўну накіравалі на работу настаўніцай вярхоўнай школы рабочай моладзі. Яна не забывае свайго прадпрыемства, якое выхавала яе, і часта прыходзіць да сябровак у госці.

На здымку: В. Гарбачова (злева) гутарыць з работніцамі Тэрэсай Ракоўскай, Груняй Кіеня і Мар'яй Бяляўскай.

Унізе: Алмазчыца-комсамолка Аня Ціханавіч за апрацоўкай хрустальнага падноса.

У Баранавіцкай вобласці, недалёка ад шырокага Нёмна ёсць маляўнічы куток — Бярозаўка. Калі пад'язджаеш да яго па шасе Навагрудак — Ліда, над вяршынямі прыгожых бяроз раптам вырастаюць чырвоныя трубы, а паміж дрэў высокія будынкі. Над варотамі надпіс: «Шклозавод «Нёман».

Гэта тут рукамі беларускіх умельцаў робіцца здзіўляючай прыгажосці рознастайная пасуда з хрусталу і накладнога шкла. Ва многіх кутках краіны вядомы вырабы нёманцаў. Масквічы і ленінградцы, мінчане і харкаўчане нязменна цікавяцца ў прадаўцоў: «Калі будзе нёманская пасуда?»

* * *

Шклозавод «Нёман» існуе ўжо некалькі дзесяткаў год. Раней ён належаў польскаму фабрыканту і выконваў у асноўным прыватныя заказы купцоў і вяльмож.

З прыходам савецкай улады прадпрыемства значна вырасла, пераабсталявалася новай тэхнікай. Нядаўна ўвайшоў у эксплуатацыю новы цэх з двума канвеернымі лініямі. З кожным годам расце выпуск прадукцыі для народнага спажывання. Завод кожны год дае звыш 600 фасонаў розных вырабаў на суму ў 20 мільёнаў рублёў: жбаноў, графінаў, шклянак, ваз, талерак, салатніц, туалетных прыбораў, цвяточніц і шмат іншай пасуды з хрусталу, з двух- і трохкаляровага накладнога шкла.

У адказ на рашэнні V сесіі Вярхоўнага Савета СССР калектыву завода даў звышпланавай прадукцыі на сотні тысяч рублёў. У будучым годзе выпуск пасуды павялічыцца на 4 мільёны рублёў, удвая больш будзе выпушчана вырабаў з хрусталу.

Жыццё савецкага народа з кожным годам становіцца больш забяспечаным. Узрастае попыт на прыгожыя, дарагія рэчы, якія з'яўляюцца не толькі прадметам ужытку, але і ўкрасай хатняга быту. Вось чаму нёманскія умельцы ўкараняюць у вытворчасць новыя высокамастацкія вырабы з хрусталу і накладнога шматкаляровага шкла.

І ХРУСТАЛЬ

Хрусталь — параўнаўча новы від прадукцыі беларускіх шклоvaraў. Пасуда з хрусталю адметна асаблівым характам і моцнасцю. У гранях хрустальнай пасуды светлавы промень пераламляецца ўсімі колерамі вясёлкі.

Асваенне вырабаў з хрусталю — значная перамога нёманскіх шклоvaraў.

* * *

... У прасторным цэху апрацоўкі — доўгія рады станкоў. За кожным схілілася ўважлівая фігура дзяўчыны. Тут — апошняя стадыя апрацоўкі пасуды. На століках каля алмазчыц, паліроўшчыц, шліфавальшчыц — дзесяткі поўфабрыкатаў і ўжо гатовай пасуды. У агульнай цішыні чуваць толькі роўнамерны гул станкоў і характэрны скрыгат шкла.

За адным са станкоў працуе маладая алмазчыца-комсамолка Аня Ціханава. Некалькі год назад яна скончыла рамесніцкае вучылішча. Хутка яна паказала сябе сапраўдным майстрам сваёй справы. За кароткі час атрымала вышэйшы — адзінаццаці разрад. Кіраўнік брыгады выдатнай якасці Аляксандр Аўраменкаў даваў ёй самыя складаныя і адказныя работы па хрусталю.

На круглым падносе з рубінавым пералівам нанесены лініі і кропкі разметкі будучага рысунка. Упэўненым рухам Аня Ціханава наразае першы шрых. Праходзіць некалькі хвілін — і ўся плошча падноса пакрываецца прыгожым ажурным арнаментам строга сіметрычнай формы.

На шклозаводзе амаль палавіна жанчын працуе майстрамі. Тут даўно славяцца імёны лепшых алмазчыц — комсомолак Каці Гаўрыленкавай, Раісы Сцяпанавай, Тацяны Багамолавай, Ліды Рафаенкавай, адносчыцы-калійшчыцы Соні Бусько, нумаршчыцы Ларысы Кудра. Іх творчая праца — скромны ўклад у вялікую справу палепшання матэрыяльнага і культурнага добрабыту нашага народа.

...Штодзень з варот шклозавода выходзіць поезд вузкакалейкі. На платформах — дзесяткі тысяч старанна ўпакаваных вырабаў з хрусталю і накладнога шкла, якіх з нецярплівасцю чакаюць працоўныя нашай краіны.

Жанчыны вучацца

ПА ГУСТЫМ змешаным паху нядаўна распілаваных дошак, смалістай стружкі і сталярнага клею здагадваешся: тут павінен быць лесакамбінат імя Комінтэрна.

І сапраўды так.

На дарозе на камбінат, цэхі якога раскінуліся на ўсходняй «Новага горада», як кажуць у Барысаве, і на самой тэрыторыі камбіната адчуваецца глыбокае дыханне восені. Пачарнеў і апусцеў прыдарожны лужок. Спусціўшы долу апошнія лісце, сустракаюць першыя замарзкі вербы ў канавах. Трымціць сям-там — золата з чарнатою — апошняе лісце на сумотных клёнах.

І крыўдна робіцца: чаму не шкадавалі, не сцераглі іх летам, чаму на кожным кроку гэтай аддаленай барысаўскай вуліцы бачыш пакалечанае, пакрыўджанае чалавечымі рукамі маладое дрэўца?

І яшчэ крыўдней робіцца ад думкі, што ніхто не звяртае ўвагі на гэта, не карае нядобрыйя рукі...

Гэта адбываецца на маім настроі. Мэта паездкі ў Барысаў на лесакамбінат на нейкі час здаецца мне ўжо не такой патрэбнай і цікавай...

На тэрыторыі камбіната, даволі запушчанай нават там, дзе і не адбываецца будаўніцтва, на рэдкіх клумбах моцна трымаюцца за жыццё, сцвярджаючы яго немінаючае характэрнае, прыхопленыя халоднымі начамі астры...

Глядзіш на іх, і другая думка трывожыць сэрца: чаму самі мы не заўсёды ўмеем і хочам рабіць так, каб усё навакольнае цвіло і радавала нас, прыгажэйшым і наўнейшым рабіла наша жыццё?

У Барысаўскім гарком партыі казалі, што калі мяне цікавяць жанчыны, якія вучацца, дык трэба ісці толькі на лесакамбінат імя Комінтэрна. Комінтэрнаўскія жанчыны могуць паслужыць прыкладам работніцам любога прадпрыемства.

І сапраўды, калі я пабыла на камбінаце, пагутарыла спачатку з начальствам — галоўным інжынерам і сакрата-

ром партыйнай арганізацыі, а потым пайшла ў цэхі да саміх работніц, я пераканалася, што гарком накіраваў мяне, куды належыць. Маю ўпэўненасць яшчэ больш падмацавалі настаўніцы камбінатаўскай школы. Яны гавораць пра сваю работу не інакш, як з захапленнем людзей, якія аддаюць сябе цалкам нялёгкай, але высокароднай справе, у якую яны глыбока вераць і ад якой з упэўненасцю чакаюць багатых пладоў.

Вучоба работніцы ў школе — гэта не такая простая рэч, як на першы погляд здаецца, нават калі табе і дваццаць гадоў. Пасля васмі гадзін працы ў цэху (а працаваць абыймае ў наш час нельга, ды і ахвотнікаў плесціся «ў хвасце» зараз няма), ёсць яшчэ хатнія справы: і памыць сёе-тое трэба, і згатаваць пад'есці, і лакой прыбраць... Спраў пабольшае, калі да гэтага спісу дадаць і кіно, і тэатр, і кнігу добрую, і танцы. Без усяго пералічанага і сваіх дваццаці год не адчуеш.

А што датычыць сямейных жанчын, дык тут яшчэ дадаюцца дзеці, муж, тут часам вельмі складана бывае выкраіць некалькі вольных гадзін.

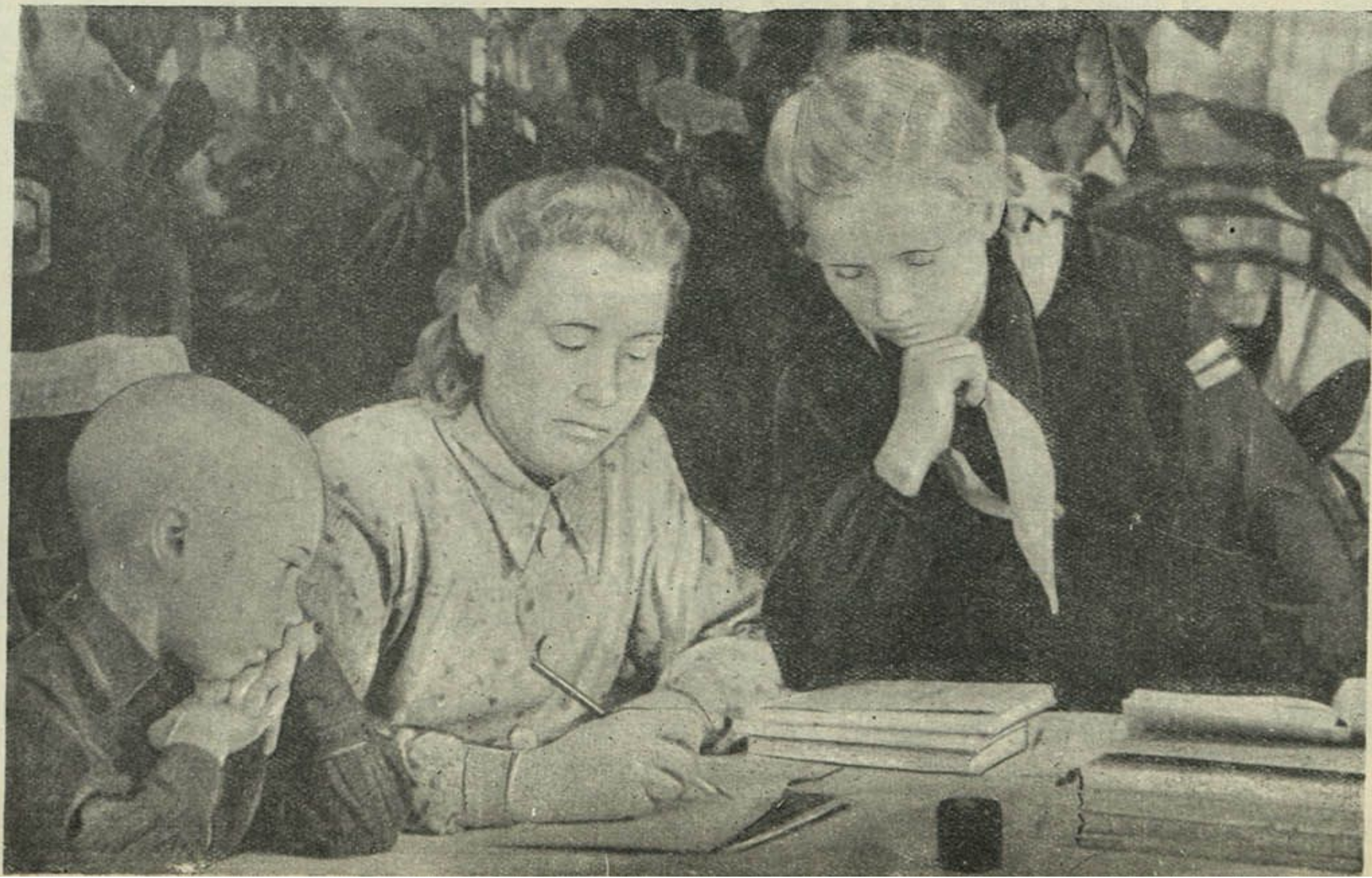
І ўсё-ж жанчыны камбіната вучацца.

Большая палова работніц ахоплена тэхвучобай. Штогоднія групы па тэхнімуму вывучаюць тэхніку бяспекі і тэхналогію вытворчасці. Сёлета на камбінаце працуюць 32 такія групы; 680 рабочых (з іх добрая палова жанчын) атрымваюць адпаведныя пасведчанні аб заканчэнні курсаў.

На камбінаце наладжана рэгулярная партыйная вучоба. А з мінулага года працуе свая сямігодка. Яна ахапляе вучобай рабочых ранішняй і вячэрняй змены. Работніцы і настаўніцы расказвалі, што адміністрацыя ідзе насустрач работніцам у іх імкненні вучыцца, часам мяняючы ім змену на больш зручную.

Вельмі добра і тое, што пры камбінаце ёсць свой дзіцячы сад, яслі і нават начная група для дзяцей. Гэта павінны ўлічыць і іншыя прадпрыемствы, часта куды большыя, чым Барысаўскі лесакамбінат, якія не заўсёды клапацяцца

Маленькі Балеслаў з зайздрасцю сочыць за тым, як яго мама (Мар'я Міхайлаўна Слабкоўская) рыхтуе ўрокі.
Справа — дачка Слабкоўскай.

Група вучняў шостага класа вячэрняй школы Барысаўскага лесакампіната «Комінтэрн». Злева направа: Ніна Лаўрэнава, Таіса Агурык, Яўгенія Саўва, Антаніна Клімава, настаўніца Раіса Станіславаўна Панова і Тацяна Лукашэвіч гутараць пасля ўрока.
Фото А. Лукашова.

аб спакойнай працы жанчын, нават слухаць не хочуць пра будаўніцтва дзіцячых ясляў і садоў.

Чулы падыход да работніц на лесакампінаце імя Комінтэрна дае магчымасць вучыцца нават жанчынам-маці.

Майстар змены раскройнага аддзялення мэблевага цэха Мар'я Слабкоўская на камбінаце лічыцца «ветэранам». Прышла сюды яшчэ да вайны. Зараз, маючы двух дзяцей, яна займаецца завочна ў сёмым класе гарадской сярэдняй школы.

Раскройшчыца Пусташкова, сакратар цэхавай партарганізацыі, таксама маці дваіх дзяцей, вучыцца завочна ў восьмым класе.

Мэблеўшчыца Ляля Андрэева, маці аднаго дзіцяці, займаецца завочна ў тэхнікуме. Радасна за такіх завочніц. Яны і на працы ўперадзе, і дома спраўляюцца, і знаходзяць час для вучобы.

А пра моладзь і казаць няма чаго. Нельга раскажаць пра кожнага. Можна сказаць пра ўсіх: дзяўчаты камбіната хочуць вучыцца!

Комсамолкі Вера Харкова, Вера Андрэева і Ала Чапоўская ў мінулым годзе скончылі па чатыры класы. Давялося нялёгка, асабліва з рускім пісьмом. А Веры Харковай, якая цэлы месяц хварэла, і зусім цяжка было. Ужо рукой хацела махнуць на вучобу. Але дапамагла ў цяжкі момант настаўніца Надзея Фёдараўна Анікейчык. Ініцыятыўны, гарачы па натуре чалавек, яна не толькі ўзняла настрой Веры, але і сяброўкам яе параіла канчаць пяты клас за лета, а восенню адразу ісці ў шосты.

— Кожны дзень пасля работы займацца з вамі буду сама. Давядзецца нялёгка, але без працы нічога не даецца.

Пасумняваліся крыху дзяўчаты, але не адступіліся. Цэлае лета, дзень-у-дзень, праходзілі з Надзеяй Фёдараўнай праграму пятага класа. Праўда, у адпачынак не ездзілі, затое зараз усе трое займаюцца ў шостым класе.

Разам з імі вучыцца сакратар цэхавага комсамольскага камітэта Зіна Лохіна — станочніца тарнага цэха. Нядаўна яе перавялі ў майстры. Яна не толькі добра паспявае ў школе, але і працуе ўжо ў рахунак 1954 года.

Людзі працуюць і вучацца! А гэта даволі поўна іх характарызуе.

Нельга абыйсці маўчаннем і настаўніцкі калектыў. Гэта таксама жанчыны. Іх шасцёра: матэматык Хорава Тамара Іосіфаўна, мовавед Анікейчык Надзея Фёдараўна, матэматык Панамарова Вольга Аляксандраўна, гісторык Панова Раіса Станіславаўна, літаратар Літвінава Антаніна Іванаўна, прыродазнаўца Алейнік Любоў Пятроўна. Ні адна з настаўніц не палічыць цяжкім абыйсці да ўрока цэхі, дзе ёсць яе вучні, ні адна не пойдзе дамоў тады, калі па якой-небудзь прычыне ёй патрэбна замяніць чужы ўрок. У школе для рабочых не павінна быць «фортак». І іх няма.

Сямігодка для рабочых камбіната існуе толькі другі год, але яна ўжо мае свае традыцыі.

— Наша школа поўнацэнная, — з гонарам гавораць самі настаўнікі. — І таму ў нас няма ніякіх «скідак».

Прагул ёсць прагул, і за яго трэба адказваць, інакш ён можа дрэнна ўплываць на ўвесь клас. Таму класныя кіраўнікі сістэматычна вядуць графік заведвання школы. І знаходзіцца ён у цэху. Хочаш не хочаш, а ўсякаму відаць, наведваеш ты заняткі, ці толькі ў спісе лічышся.

На ўрачыстых сходах напярэдадні вялікіх свят адміністрацыя адзначае не толькі лепшых па вытворчых паказчыках рабочых, але і тых, якія добра паспяваюць у вучобе.

Гэты парадак павінен стаць традыцыяй. Вельмі радасна, што школа адсвяткавала свой першы выпуск. У работніц, якія былі першымі выпускніцамі, пры ўспаміне аб гэтым цудоўным вечары вочы харашэюць ад шчаслівай усмешкі.

Няхай і вечары такія стануць традыцыяй на камбінаце! Усё разумнае, усё карыснае, што робіцца чалавекам і для чалавека, павінна мець свае традыцыі.

* * *

Мару сустрэцца з маімі новымі знаёмымі на іспытах. Хочацца пабачыць школу камбіната ўжо ў новым спецыяльным будынку, куды яны рыхтаваліся перайсці да 36-й гадавіны Вялікага Кастрычніка. У вокны школы будзе глядзець вясёлая вясна, а пад вокнамі ў яе будуць зелянець любоўна дагледжаныя маладыя дрэўцы.

Ал. ВАСІЛЕВІЧ

Марыйкіна штасце

ГЭТА было за дзень да ад'езду Мар'і Асколкай у Магілеўскае рамесніцкае вучылішча. Над сялом Мядзвёдаўкай стаяла сіняе цёплае неба. Удоўж вуліцы яшчэ свежа зелянелі маладыя бярозкі, наперакор наступаўшай восені. Сонца хілілася к захаду.

Марыйкіна маці сядзела ля расчыненага акна і з сумам сачыла за тым, як пажоўклае лісце асынае градкі наблелых кветак. Яе трывожылі горкія думкі: прыходзілася разлучацца з адзінай дачкой. Як ні пераконвала сябе ў тым, што вучоба адкрые перад дачкой дарогу ў жыццё, усё-ж матчына сэрца адольвала туга...

У сенцах раптам рыпнулі дзверы. У хату ўвайшла Марыйка з сяброўкамі.

— Мамачка, нас едзе шмат, — лагодна сказала яна. — Едуць Каця, Лена... Нам будзе добра. Толькі будзь ласкава, не хвалюйся.

— Да часу не гадай: пажывеш, пазнаеш, — тужліва адказвала маці.

Марыйка падышла да яе, абняла пяшчотна за шыю, як некалі рабіла ў маленстве. Маці працягвала:

— Душа мая згодна ляцець з табой хоць на край свету. Але сілы не твая ўжо. Ды што тут казаць, ты ў мяне і ў доме падмога. На старасці мела-б на каго абанерціся. Ды і ў калгасе цяпер столькі прастору для працы, было-б толькі жаданне.

— Маё жаданне — школа! — настойвала Марыйка.

— Ну, раз школа, значыць трэба ехаць, — нехаця, але ўсё-ж згадзілася маці.

У рамесніцкім вучылішчы Магілеўскага лакамабільнага завода дзяўчаты сустрэлі ветліва. Пачаліся дні вучобы. Мар'я Асколкай паказвала глыбокія веды па ўсіх дысцыплінах. Вечары праседжвала ў чытальнай зале бібліятэкі, уважліва чытала тэхнічную літаратуру.

— Навошта ты так мардуеш сябе? Усёроўна колькі ні сядзі, усяго ведаць не будзеш, — казалі ёй Лена і Каця.

— Хоць усяго ведаць не буду, але сваю справу буду ведаць як след, — адказвала Марыйка.

Пасля таго сяброўкі таксама заселі за кнігі.

Неўзаветку працяцелі гады ў вучылішчы. У невялікім клубе на выпускным вечары было святочна і весела. Да стала прэзідыума адзін за другім падыходзілі выпускнікі. Дайшла чарга і да Мар'і. Уручаючы ёй дыплом з адзнакай, дырэктар вучылішча сказаў:

— Атрымай пугёўку ў жыццё. Старайся апраўдаць наша давер'е.

З радасцю пераступала Мар'я парог рамонтна-механічнага цэха.

— Токарам да нас? — спытаў дружалюбна дзяўчыну начальнік цэха тав. Бургасаў.

— Так, токарам.

— Які станок больш любіш?

— Люблю ўсе.

— Усе? Гэта мы заўсёды вітаем. Ну, а ўсё-ж такі?

— Хацела-б напрацаваць на рэвальверным.

У механічным цэху ўсе стараліся дапамагчы ёй у рабоце. Ды і сама яна не ўпускала выпадку звярнуцца за парадай. Да работы адносілася самакрытычна. Ніяк не магла прымірыцца з тым, што на магутным універсальным станку апрацоўваліся прасцейшыя дэталі.

— Гэта-ж неканомна, — дзялілася Мар'я думкамі з майстрам.

— Што прапануеш?

— Прапаную перавесці станок на апрацоўку больш дакладных дэталей. Аснастку паспрабую распрацаваць сама.

З першым заданнем Мар'я справілася добра. Вось чаму ёй даручылі зрабіць партыю вінтоў з поўкруглай галоўкай. Гэта была вельмі складаная аперацыя. На малых абаротах станок ішоў добра, але варта было крыху прыбавіць хуткасць, як ён пачынаў моцна дрыжаць і драбіць метал.

— Як-жа быць? — хвалявалася Мар'я. — Як павялічыць хуткасць абаротаў, не зніжаючы якасці прадукцыі?

Яна пачала прыпамінаць, што гаварылася пра такія выпадкі ў рамесніцкім вучылішчы. Але гэтага аказалася недастаткова. Трэба было глыбей вывучыць механіку і дынаміку рэзання металаў. Звярнулася ў заводскую бібліятэку за літаратурай па тэхналогіі машынабудавання, інструментах, прыстасаванню. У цяжкую хвіліну хацелася пайсці да майстра, але нешта спыняла. Яна разважала: «Цікава тады, калі сама задачу рашаеш».

І Мар'я настойліва працягвала пошукі. Яна зацікавілася вопытам токараў Бушуева і Быкава — лаўрэатаў Сталінскай прэміі, вывучыла іх прапановы да дробязей і прышла да вываду, што вылучыць можа толькі новы разец.

Яна накідала эскіз разца, які павінен быў павялічыць прадукцыйнасць у два-тры разы. Інжынеры і майстар дапамаглі ёй у разліках.

Прапанаваны Мар'яй разец добра вытрымліваў гранічныя абароты станка. Яна не раз потым успамінала з падзякай свае пошукі, прачытаную тэхнічную літаратуру і моцна здружылася з кнігай.

— У наш час работа на вытворчасці нямысліма без вучобы, — гаворыць Мар'я Асколкай.

І настойліва вучыцца. Заняткі ў стаханаўскай школе дапамагаюць ёй паспяхова вырашаць практычныя пытанні. Мар'я працуе ў цеснай дружбе з калектывам цэха, раіцца з таварышамі па прафесіі, пераймае іх вопыт, бывае, што і сама падказвае каштоўнае.

Аднойчы стаханаўка заўважыла, што вытворчасць машын стрымлівае выраб адной дэталі, якая апрацоўвалася наборам інструменту, замацаванага ў рэвальвернай галоўцы станка. Некалькі месяцаў дзяўчына крапатліва вивучала тэхналогію вырабу дэталей і знайшла выхад.

— А ці нельга зліць дзве аперацыі — праточку і свідраванне — у адну? — выказала яна думку на тэхнічнай нарадзе.

— Гэта патрабуе дадатковай пераналадкі станка, — прабавалі прарэчыць майстры.

Але яе падтрымаў начальнік цэха т. Бургасаў.

— Ідэя каштоўная, — сказаў ён, — трэба ажыццявіць неадкладна.

Мар'і дапамаглі правесці ў жыццё новы замысел. Не абмяжоўваючыся разліковымі данымі, Асколкай пачала працаваць на высокіх хуткасцях. Станок цягнуў вельмі добра.

Настойліва, смела і рашуча лепшая работніца ламае аджыўшую свой век тэхналогію. За змену дае тры-чатыры нормы.

Мар'я Асколкай была ўдзельніцай першай беларускай вытворча-тэхналагічнай канферэнцыі машынабудавнікоў. З трыбуны вялікай залы Акадэміі навук БССР, пры шматлікай аудыторыі яна выступіла з дакладам аб укараненні хуткаснага рэзання металаў на Магілеўскім лакамабільным заводзе.

ЧУЕШ?

Чуеш — шэпча калоссе аб леце гарачым?
Чуеш — горлінка ў лесе заходзіцца плачам?
Каршун голуба дзюбам параніў на полі.
Плача горлінка — цяжка ўдавіная доля...

Чуеш — бусел клякоча над дубам кашлатым?
Чуеш — спевам вясёлым напоўнена хата?
У пшанічным вянку йдзе калгаснае лета.
А у хаце вяселле. Спеў звястае пра гэта.

Бачыш — выйшла дзяўчына ў сад цёмны за хатай?
Бачыш — белы убор яе дзіўна багаты?
Бачыш — хлопец шчаслівы выходзіць за ёю:
Гэта муж малады са сваёй маладою...

Усталі побач. Ім радасць жыццё асвятліла,
Ім любоў краявід поўны бляскаў адкрыла,
Абняліся і ў шчаснай задуме застылі...
Я пайду! Не парушу ўрачыстае хвілі.

Слоў не трэба мне чуць, ані ласк тых убачыць,
Аб якіх — чуеш? — горлінка ўдовая плача.
Каб віно на вяселлях ракою лілося,
Каб шаптала нам казкі аб шчасці калоссе,

Каб квітнела ў нас моладзь, як росныя кветкі,
Каб не плакалі з гора ні маці, ні дзеткі,
Нашу творчую працу вышэй мы узнімем,
Налілася каб сілай такою Радзіма,

Каб мы міру нязломнаю сталі апорай
На зямлі, у паветры, на сушы і моры,
І тады ўжо ніколі ніхто не убачыць,
Як салдацкія ўдовы заходзяцца плачам

Канстанцыя БУЙЛА

Задоўга да гудка ў механічны цэх увайшла дзяўчына і ўпэўнена падышла да свайго станка. Уважліва аглядзеўшы рабочае месца, зручна размясціла дэталі, якія трэба было сёння апрацаваць, правярыла ўзаемадзеянне частак станка, змазала яго, прыслухалася да яго роўнамернага гулу. Станок працаваў спраўна.

Так на працягу некалькіх год пачынае свой рабочы дзень токар паравознага дэпо Мінск, лепшая станочніца комсамолка Зінаіда Андруховіч.

Фото В. Калядзінскага.

Яе ўважліва слухалі наватары вытворчасці, рацыяналізатары, інжынеры, сівавалосыя акадэмікі.

Нядаўна яна прапанавала новы метада апрацоўкі крапaju. Заклучаецца ён у тым, што спецыяльна заточаным разцом робіцца адразу дзве аперацыі.

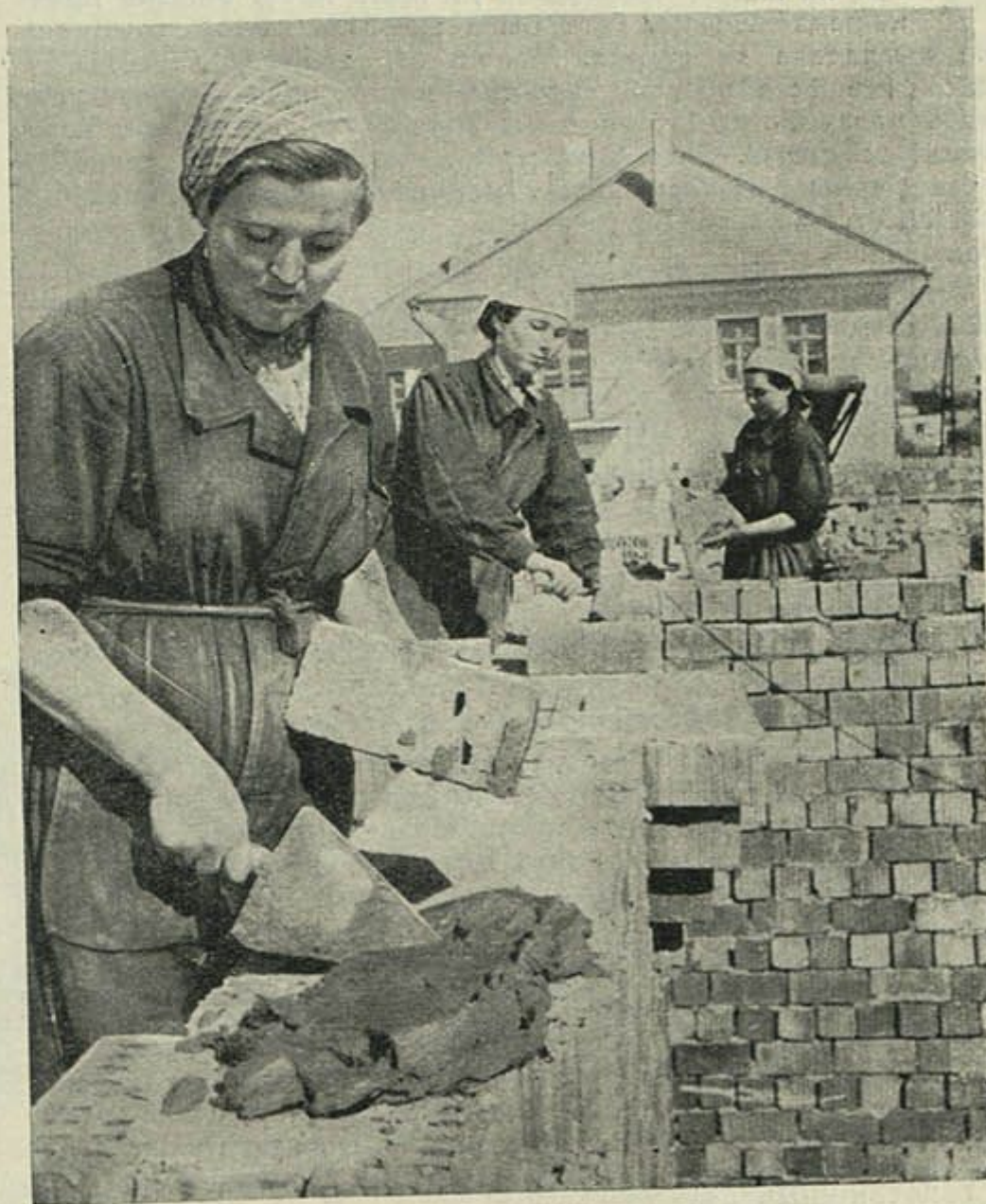
Асколка ўнесла рад рацыяналізатарскіх прапаноў, якія даюць заводу тысячы рублёў эканоміі ў год. Яна эканоміць на ўсім — на інструментах, метале, электраэнергіі.

На заводзе з'явіліся зараз паслядоўнікі яе вопыту рэзання металаў.

— Мар'я Асколка — чалавек новага, перадавога, — так гавораць аб ёй на заводзе.

Так простая дзяўчына з сяла Мядзвёдаўкі на Магілёўшчыне знайшла сваё шчасце, вырасла ў перадавую работніцу, якая падае прыклад у працы, у будаўніцтве камуністычнага грамадства.

А. КІРПІЧЭНКАУ.

Муляры Брэсцкага будучастка Беларускай чыгункі паспяхова вядуць кладку сцен 21-кватэрнага дома па вуліцы імя Міцкевіча. Тут добра працуе пяцёрка муляроў, якую ўзначальвае брыгадзір Г. Татарчук. Усе рабочыя гэтай пяцёркі сістэматычна перавыконваюць нормы выпрацоўкі.

На здымку: кладка сцен новага будынка. На пераднім плане — стаханавка будоўлі, комсамолка Зінаіда Уласевіч. Фото В. Германа (Фотакроніка БелТА).

Прачка

САБАХАЦІН АЛІ

Сабахацин Али — выдатны турэцкі народны пісьменнік. За адкрыты пратэст супроць прыгнятальнікаў у сваіх апавяданнях, за праўдзівы паказ жыцця простых людзей Турцыі пад падвойным — айчынным і замежным — прыгнётам быў арыштаваны і кінуты ў турму. Пад націскам прагрэсіўнага чалавецтва быў вызвалены, але пазней забіты па загаду турэцкіх улад. Труп яго знайшлі ў лесе праз два тыдні пасля забойства. На рускай мове вышаў зборнік яго апавяданняў (1950 г.). Апавяданне «Прачка» друкуецца ў нас упершыню.

Апавяданне

КАЛІ я жыў у Коніі, я меў пакойчык у прыватным доме. Раз на месяц прыходзіла да мяне мыць бялізну прака-падзёншчыца. Гэта была жанчына гадоў трыццаці, але выглядала як старая. Маленькая, забітая, заўсёды ў адной і той-жа цёмнай сукенцы, яна хадзіла сутуліўшыся, ледзь валачыла ногі ў вялізных мужчынскіх гамашах з парванымі шнуркамі. Яе худыя рукі з пакручанымі пальцамі, чорныя вочы ў глыбокіх, як у мерцвяка, упадзінах, бяззубы рот, акаймаваны зморшчынамі, — усё гэта стварала цяжкае ўражанне.

Аднойчы, вярнуўшыся рана з работы, я застаў яе за развешваннем бялізны ў сенцах: на вуліцы ішоў дождж. На вярочцы вісела шмат прасцін і сарочак, якія не мелі адносін да майго гардэробу. Аказалася, што гаспадыня дома прымусіла прачку вымыць усе гэтыя рэчы, нібыта яны былі мае.

Мне стала няёмка. Я хацеў сказаць праццы, што з ёю абыйшліся несумленна, але прамаўчаў. Дастаўшы з кішэні дваццаць курушаў*), я дадаў да іх яшчэ дзесяць і аддаў ёй.

На другі дзень я спытаў у гаспадыні, што ведае яна пра гэтую жанчыну. «Чуллівая» мадам, якая не пасаромелася прымусіць прачку памыць дарма цэлую гару бялізны, адказала слязлівым голасам:

— Страшэнна бедная, страшэнна...

Яна яшчэ шмат чаго нагаварыла, але з усяго я зразумеў толькі тое, што прачка «страшэнна бедная»... «Як яна жыве, зарабляючы ў дзень дваццаць-трыццаць курушаў? — думаў я. — Да таго-ж не кожны дзень можна знайсці работу... Ці ёсць у яе хто? Адкуль яна? Як трапіла ў горад?..»

Мяне чамусьці зацікавілі жыццё і лёс гэтай працкі. Я раптам ясна ўявіў сабе яе худую постаць, якая з рання да вечара гнецца над карытам, яе ціхі і дрыжачы голас, завяўшыя губы, тонкі нос, зімой заўсёды пасінены ад холаду...

Аднойчы, ідучы з работы, я сустрэў яе ля дзвярэй дома. На дварэ падмарозіла, я ішоў, падняўшы каўнер, і шкло маіх акулараў запацела. Я заўважыў жанчыну, якая прытулілася да сцяны, толькі тады, калі ўжо сунуў ключ у замок.

— Чаго вы шукаеце? — спытаў я яе.

— Нічога, нічога, — палахліва адказала яна хрыплым голасам, ледзь пераводзячы дыханне, і змоўкла. Потым раптам прамармытала:

— Увесь квартал абыйшла... Ці няма якой работы, пыта-ла...

*) Куруш — дробная турэцкая манета.

Мал. М. Бельскага

Твар яе выказваў дрэнна захаванае хваляванне, голас дрыжэў больш звычайнага. Здавалася, што яна хоча пра нешта сказаць, але не можа адважыцца.

— Дзе ты жывеш? — пацікавіўся я.

— Вунь там, — кінула яна галавой. — За горадам, у арабскім квартале...

— Ёсць хто-небудзь у цябе?

Яна ўздыхнула, вочы яе міргнулі некалькі раз.

— Дачка ў мяне... Дома ляжыць...

— Хворая?

— Хворая... вельмі...

Мы стаялі на замерзлай лужыне, перад домам, ногі ў мяне пачыналі шчымець, халодны вецер рэзаў вочы, кіданне ў твар снег, змешаны з пылам. Мароз паступова астуджаў маю цікаўнасць.

— Колькі гадоў дачце? — зноў задаў я пытанне і павярнуў ключ. Дзверы крыху адчыніліся. Жанчына зрабіла таропкі рух, нібы хацела нешта сказаць, але зноў стрымалася.

— Восем год, — ціха прамовіла яна.

Мне здалося цяжкім стаяць на марозе і распытваць яе. Я пераступіў парог.

Жанчына ніколі не здзівілася маім уцёкам — шмат дзе з ёю абыходзіліся куды горш, — але ў яе вачах прамільгнуў адчай. Усё цела яе дрыжэла, і яе цень, які падаў ад цмянага ліхтара на рагу вуліцы, замітусіўся ў поўзмроку.

— Пане! — таропка прамовіла жанчына. — Пане, ці няма ў вас чаго-небудзь памыць?..

— Няма!..

Я сказаў гэта не думаючы. Жанчына павярнулася і пайшла. Тады я, крыху падумаўшы, крыкнуў ёй услед:

— Цётхна, а ты зайдзі паслязаўтра, можа тое-сёе знойдзеца!

— Добра, добра! — у той-жа момант згадзілася яна, прамовіўшы гэта тым-жа ціхім голасам.

Праз два дні я зранку папярэдзіў гаспадыню, што павінна прыйсці прачка, і папрасіў:

— Скажыце, каб яна дачакалася мяне...

Вечарам, ледзь скончыўшы працу, я паспашыў дадому.

— А прачка не прыходзіла! — сустрэла мяне гаспадыня.

— Нічога, прйдзе, — буркнуў я.

Магчыма, яна пераблытала дзень, а можа знайшла работу ў іншым месцы. Але ў душы ў мяне зарадзілася незразумелая трывога. Я ўспомніў той дзень, калі амаль прагнаў гэтую бедную жанчыну ад свайго парога, а ёй-жа было нешта патрэбна. Можна, грошы. А я не даў ёй ні гроша...

Цяпер я чакаў яе з нецярплівасцю. Чакаў, каб неяк заглазіць сваю віну. Аднак і на другі дзень яна зноў не прыйшла. Тады я вырашыў адшукаць яе сам. Прыхапіўшы ў аднаго з таварышоў дзве ліры, я накіраваўся ў арабскі квартал.

Сутунела. Доўга ішоў я па вузкай пыльнай дарозе, сціснутай з абодвух бакоў высокімі пагоркамі, пакуль дабраўся да ўскраіны горада. Тут пачыналіся нізкія хацінкі — не вышэй чалавечага росту — арабскі квартал. Калісьці гэта была вёска, але цяпер яна злілася з горадам і стала прытулкам беднякоў.

На вулках, адкрытых стэпавым вятрам, гуляла завіруха, уздымаючы хмары пылу, які змёрзся са снегам. На мне была цёплая фуфайка і паліто, але холад прабіраў да касцей. Цемра гусцела, на вуліцах не было ні душы. Толькі зрэдку праз дарогу перабягаў галодны сабака, шукаючы зацішнага месца...

На рагу вуліцы лабіскавала слабое святло, выбіваючыся са шчылін акяніц. Падышоўшы, я ўбачыў за шклом некалькі колцаў каўбас, два кавалкі мыла і слоік з таннымі цукеркамі. Гэта была «вітрына» нейкага гандляра. Я штурхнуў дзверы і ўвайшоў.

Стары з рэдкай бародкай перамешваў на прыпечку вугаль. Ён здзіўлена зірнуў на мяне. У гандлярні не было нічога, акрамя таго, што я ўжо бачыў. Толькі ў кутку валяўся газавы бідон, пакрыты тоўстым пластам пылу.

— Што вам трэба? — буркнуў стары.

Я спытаў, як знайсці прачку. Не ўстаючы з месца, ён растлумачыў мне, і зноў прабурчэў:

— Бялізну мыла? Відаць, украла што?

— Не, павінна была прыйсці, але не прыйшла. Я непакоюся.

Стары, даючы зразумець, што не верыць маім словам, паціснуў плячыма.

— Яе нешта даўно не відаць, — прамармытаў ён. — Хоць наогул у гэтым квартале ніхто нікога не бачыць.

Прачка жыла побач. Я пастукаў у дзверы, але ніхто не адчыніў. Я схакаў крыху, але паранейшаму ўсё было ціха.

Ужо зусім сцямнела, з-за краявіду ўзняўся тоненькі серп месяца. Я падышоў да маленькага аkenца, якое ў шырыню і ў даўжыню мела не больш дваццаці сантыметраў, і разы тры стукнуў у шыбу пальцам. У сярэдзіне пачуўся шум. Я зноў падышоў да дзвярэй. Хутка пачулася шлёпанне босых ног па каменнай падлозе, і маленькія дзверы прыадчыніліся.

Святло месячыка ўпала на твар жанчыны і асвятліла яго. Я здрыгануўся: гэты напружаны, нібы застыглы, твар нічым не адрозніваўся ад твару нябожчыка. Вочы яшчэ глыбей запалі; губы бяззубага рота яшчэ больш зморшчыліся і пасінелі. Мне захацелася сунуць у руку жанчыны дзве ліры, якія я захапіў з сабой, і хутчэй бегчы прэч, бегчы — толькі-б не бачыць гэты жудасны твар.

Перасіліўшы сябе, я запытаў у жанчыны:

— Чаму ты не прыйшла? Я ўстрыжыўся... Як тваё дзіця?

Жанчына здрыганулася ці то ад холаду, ці ад чаго іншага. Яе босыя ногі стаялі на голым каменні, холад ад якога праходзіў нават праз падэшвы маіх ботаў. Яна адкрыла было рот, каб адказаць мне, але падбародак яе раптам затросся, і яна не здолела прамовіць ні слова.

— Замерзнем, — сказаў я, — пойдзем у пакой.

Сярод пакоя на падлозе вырысоўваўся бледны квадрат святла, што падаў з аkenца, у якое я стукаў. Некалькі хвілін мы не шаволіліся. Мала-памалу мае вочы прывыклі да цемры, і я разгледзеў у кутку нешта падобнае да ложка. Коўдра, пашытая з розных шматочкаў, была адкінута ўбок... Каб не разбудзіць дзіця, я прашптаў:

— Ну, як дзяўчынка?

Жанчына, нібы адчуўшы сябе вінаватай, ціха адказала:

— Прабачце мне, пане, прабачце, што не прыйшла. Не магла я... Вельмі ўжо дачка плакала... Праўда, яна заўсёды плакала, але на гэты раз ужо вельмі моцна... На гэты раз не ад голаду, а ад холаду... Як толькі яна заплача: «Мамачка, я замярзаю», — у мяне сэрца крывёй аблівалася... Бо палена-ж дроў каштуе некалькі курушаў... А мне калі і ўдавалася знайсці раз на тыдзень работу, калі і давалі мне дваццаць пяць курушаў, дык яны ішлі на масла і крупы, каб зварыць маёй дачушцы гарачую пахлёбку... А дзе ўзяць грошай яшчэ і на дровы?..

У голасе жанчыны пачулася дрыжанне. Я не бачыў, але мне здавалася, што па твары яе цякуць слёзы...

— А на тым тыдні яна ўжо не магла і пахлёбку есці. Усё скардзілася: «Замярзаю, мамачка, замярзаю». Я не ведала, што рабіць, кідалася, нібы вар'ятка, у чатырох сценах. Сабрала апошнія трэскі, запаліла печ. Яна ўспыхнула і тут-жа пагасла, нават вачэй маёй дзяўчынкі не асвятліла... Я абабегла ўвесь горад, каб зарабіць дзе-небудзь на дровы... Але лёс не злітаваўся, ніхто нават дзвярэй не адчыніў...

Калі прыйшла дадому, дачка ўжо не плакала. «Мама, дзе ты была? У мяне рукі і ногі зусім халодныя, я ўся здрантвела...». А потым і плакаць перастала, толькі, як кацянё малое, стагнала... Дапамогі чакаць не было ад каго. Тады я легла каля дачкі, прытуліла яе да сябе, намагаючыся адагрэць. Яе цела было, як лёд. Яна крыху прыйшла ў сябе, зашаптала: «Мамачка, абнімі мяне мацней, сагрэй». А саграваць не было чаго — адна скура ды костачкі...

Але ўсё-ж яна заціхла крышачку, пачала засынаць. Не прасіла ўжо ні есці, ні піць, толькі працнеца і скажа: «Мамачка, сагрэй мяне», — і зноўку засне... Не ведаю, колькі часу так прайшло — тры ці чатыры дні, я ўсё ляжала побач з ёю. Як толькі яна адкрые вочы, я абніму яе мацней, прыцісну яе галоўку да сваіх грудзей, каб яна заснула...

Сёння днём яна ў апошні раз адкрыла вочы, гэтак сумна на мяне паглядзела... і болей не заплюшчвала іх...

Ногі жанчыны раптам падкасіліся, і яна ўпала на калені сярод пакоя. Хістаючыся, яна рыдала:

— Чым я магла дапамагчы ёй?.. Не даў бог маёй дзяўчынцы жыцця... Не ведаю, навошта я толькі жыць засталася, на што мне цяпер жыццё? Да каго я прыду, з кім пагавару, параюся?.. Ой, мая дзяўчынка, мая дачушка!..

Мне здавалася, што вар'яцею. У маёй галаве стаяла выццё і гул, нібы мяне білі па ёй. Я не мог ні гаварыць, ні плакаць... Сабраўшы ўсе свае сілы, я намагаўся схамануцца, ачунаць. Затым голасам, сціснутым спазмамі, прамовіў:

— Ты будзь тут, я паведамлю аб гэтым усіх, каго трэба, і зноў прыду...

Я выскачыў з пакоя і кінуўся бегчы. Я бег па вуліцах, залітых месячным святлом, слёзы ліліся з маіх вачэй і змешваліся з пылам, які кідаў мне вецер у твар, і брудам застывалі на маіх скронях.

Я бег проста ў цэнтр горада, які рыхтаваўся да сну, а ў сэрцы ў мяне рос востры, невыказны боль, і мне хацелася схопіць усіх людзей за шыварат і прыцягнуць туды, у бедную хацінку, дзе няшчасная маці рыдала над памершай дачкой.

З турэцкай мовы пераклаў
Зм. Ерамеёў.

На здымку: член-карэспандэнт Акадэміі навук СССР Г. А. Ціхаў.

Ці ёсць жыццё на іншых планетах

Л. СВЕТЛОВА

ПЫТАННЕ аб тым, ці існуюць жывыя арганізмы за межамі нашай Зямлі, на далёкіх планетах, здаўна цікавіць чалавецтва. Але толькі ў наш час савецкая матэрыялістычная навука змагла ўшчыльную падыйсці да вырашэння гэтага пытання. Узброеная магутнымі глядзельнымі трубамаі — тэлескопамі і іншымі прыборамі, сучасная навука вывучае прыроду розных нябесных цел і мае, такім чынам, магчымасць меркаваць аб тым, якія з гэтых нябесных цел могуць быць населены.

Дыялектычны матэрыялізм вучыць нас, што матэрыя, з якой складаецца ўвесь свет, заўсёды змяняецца, развіаецца. У выніку гэтага развіцця з нежывой матэрыі ўзнікаюць жывыя арганізмы (расліны, жывёла, разумныя істоты) усюды, дзе ёсць для гэтага спрыяльныя ўмовы. Умоў-жа, неабходных для ўсякага жыцця, усяго тры: гэта наяўнасць вады, паветра для дыхання і ўмеранай тэмпературы, прыкладна ад 0 да 100 градусаў па Цэльсію.

Калі звярнуцца да такіх святл, як Сонца і зоркі, то можна адразу сказаць, што ніякага жыцця на іх няма. Як Сонца, так і зоркі (якія знаходзяцца ад нас у мільёны раз далей Сонца) прадстаўляюць сабой велізарныя шары з распаленых газаў з тэмпературай на паверхні ў тысячы і дзесяткі тысяч градусаў. Ясна, што ў такіх умовах ніякі жывы арганізм існаваць не можа.

Але вакол Сонца, а таксама некаторых зорак, рухаюцца спадарожнікі — планеты, паверхня якіх не з'яўляецца распаленай. Да сямі Сонца адносяцца дзевяць такіх планет; адна з іх — наша Зямля.

Планеты можна бачыць на небе ў розны час. Хоць яны і не свецяцца (планеты такія-ж цёмныя, як і Зямля), — на начным небе яны выглядаюць як яркія зорчкі, таму што іх асвятляюць сонечныя праменні. На вывучэнне планет і накіраваны намаганні савецкіх вучоных, якія займаюцца пытаннямі жыцця ў сусвеце.

Бліжэйшая да Сонца планета Меркурый вельмі моцна награвяецца со-

нечнымі праменнямі. Тэмпература, якая даходзіць там да 400 градусаў цяпла, не дапускае магчымасці якога-небудзь жыцця.

Пяць планет, найбольш аддаленых ад Сонца, атрымліваюць ад яго, наадварот, вельмі мала цяпла. На Юпітэры, напрыклад, каля 140 градусаў марозу, а на больш далёкіх планетах — Сатурне, Уране, Нептуне і Плутоне — яшчэ халадней. Наўрад ці можна гаварыць аб жыцці і на гэтых планетах.

Найбольш цікавымі для нас з'яўляюцца дзве планеты — суседкі Зямлі: Венера прыкладна ў паўтара раза больш блізкая да Сонца чым зямля, і Марс, у паўтара раза больш далёкі.

Планета Венера заўсёды ахутана суцэльным воблачным пакровам; праз яго ніколі не відаць паверхні самой планеты. Паветраная абалонка Венеры, як удалося ўстанавіць, змяшчае вялікую колькасць вуглекіслага газу, прыкладна ў 100 раз больш, чым зямное паветра. Гэты газ непрыгодны для дыхання людзей і жывёлы, але для расліны неабходны. Пры гэтым на Венеры вельмі цёплы клімат, які дзякуючы густым воблакам напамінае ўмовы ў парніку. Улічваючы ўсё гэта, вучоныя мяркуюць, што на Венеры ёсць расліннасць, але жывёла там яшчэ не з'явілася.

Марс — планета суровага клімату. Дзякуючы яе аддаленасці ад Сонца на ёй значна халадней, чым на Зямлі. Асабліва халодныя бываюць на Марсе ночы, бо там мала паветра і разрэджаная паветраная абалонка дрэнна захоўвае цяпло, атрыманае паверхняй Марса на працягу дня. Глеба Марса складаецца з чырвоных пясчанікаў, што стварае на гэтай планеце сумны пустынный пейзаж.

Вады на Марсе вельмі мала: там няма ні акіянаў, ні мораў, ні нават буйных азёр. Большая частка вільгаці Марса сканцэнтравана каля яго полюсаў у выглядзе снегу і льду, якія растаюць з надыходам вясны на кожным поўшар'і. Вадзяная пара ўзнікае пры гэтым у паветра, і такім шляхам вільгаць разносіцца па ўсёй планеце.

Асноўныя звесткі аб Марсе былі атрыманы ў выніку работ айчынных вучоных. Яшчэ ў 1909 годзе малады рускі вучоны Гаўрыіл Андріянавіч Ціхаў упершыню ў свеце пачаў рабіць

фатаграфічныя здымкі Марса з дапамогай тэлескопа. Старанна вывучаючы афарбоўку плям на паверхні гэтай планеты і параўноўваючы яе з афарбоўкай розных вясчэстваў на Зямлі, ён устанавіў, што белыя плямы, якія відаць у тэлескоп ля полюсаў Марса, прадстаўляюць сабой снежна-ледзяныя шапкі. Падобным-жа спосабам была вывучана тлеба на Марсе.

Але самую большую загадку для вучоных прадстаўлялі сінявата-зялёныя плямы, якія пакрываюць паверхню Марса прыкладна на адну чвэрць. У выніку шматгадовых прац прафесар Ціхаў і яго вучні даказалі, што гэта — расліннасць Марса, якая прыстасавалася да суролага, халоднага клімату планеты. І ў нас на Зямлі тыя расліны, якія жывуць у суровым клімаце — на поўначы або на высокіх гарах, маюць злёгку блакітнаватае або сіняватае адценне, напрыклад, блакітная паўночная ёлка, востралодка з блакітнымі лісцікамі, ялавец, у якога ніжнія галінкі маюць сіняваты адліў. Была даказана, што такія колер расліны набылі ў барацьбе з холадам. Чым сі-

нейшае адценне маюць лісці расліны, тым больш сонечнага цяпла яна паглынае і ратуецца тым самым ад замярзання.

Паколькі на Марсе яшчэ халадней, чым на Зямлі (у сярэднім на 38 градусаў!), ясна, што расліны там павінны мець яшчэ больш прыкметнае сіняе адценне. Так савецкая навука не толькі адкрыла расліннае жыццё на планеце Марс, але яшчэ раз пацвердзіла вучэнне Мічурына аб прыстасаванасці арганізмаў да навакольных умоў.

Прафесар Ціхаў лічыць, што расліны на Марсе павінны мець выгляд нізкарослых кустарнікаў і траў, якія прыціскаюцца да глебы, каб не замерзнуць.

Паколькі на Марсе ёсць расліннасць, зусім магчыма, што там існуе і жывёла, бо на Зямлі ўсюды, дзе ёсць расліны, жыве таксама і жывёла, якая корміцца гэтымі раслінамі. Але пакуль яшчэ прамых доказаў таго, што на Марсе ёсць жывёла, навука не атрымала. Але і расліна — жывы арганізм:

яна нараджаецца, расце, жывіцца, размнажаецца. Гэта гаворыць нам аб тым, што жыццё існуе не толькі на Зямлі, але і на іншых планетах — усюды, дзе толькі існуюць больш ці менш падыходзячыя для жыцця ўмовы.

Што датычыць безлічы іншых планет, якія рухаюцца вакол зорак, то яны настолькі далёкія ад нас, што вывучаны яшчэ зусім мала. Сярод іх напэўна ёсць такія, дзе ўмовы падобны да зямных і дзе пануе багатае і рознастайнае жыццё.

Кожны год прыносіць савецкай навуцы ўсё новыя адкрыцці ў справе вывучэння планет. Гэта і зразумела: наша навука мае ўсе ўмовы для свайго паспяховага развіцця. Навуковыя ўстановы аснашчаюцца ўсё больш магутнай тэхнікай, атрымліваюць новыя чужоўныя інструменты айчынай вытворчасці; намячаецца будаўніцтва спецыяльнага планетнага інстытута на поўдні Савецкага Саюза. Акружаныя клопатамі партыі і ўрада, савецкія навуковыя работнікі плённа працуюць над вывучэннем навакольнага свету.

ЯК ПАШЫЦЬ СПАДНІЦУ

Спадніцы шыюцца з больш-менш шчытнай тканіны, рознымі фасонамі. Спадніца можа быць прамая аднашоўная, двухшоўная расклёшаная ўніз, спадніца клінамі (6—8—10—12 кліноў), спадніца клёш-поўсонца і поўнае сонца (колакал).

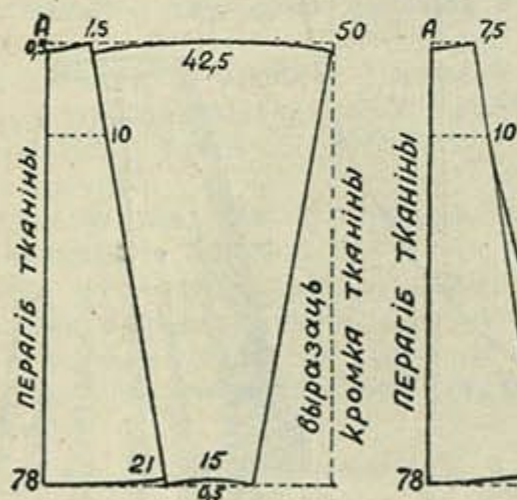

Рис. 1.

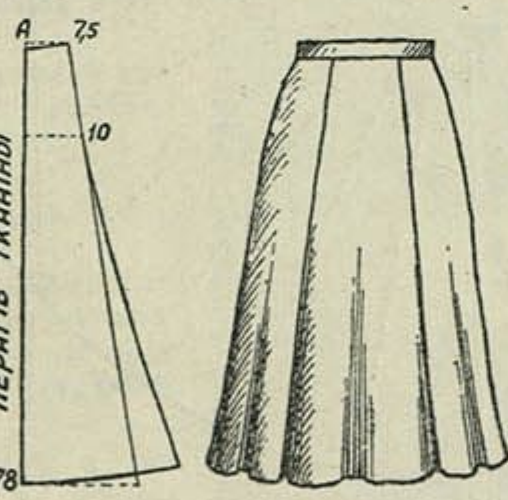

Рис. 2.

Для поўнай фігуры спадніцу рэкамендуецца рабіць расшыранай ўніз, г. зн. клінамі або двухшоўную, расклёшаную. Спадніцу для поўнай і нізкай фігуры не рэкамендуецца вельмі расшыраць ўніз. Прамая аднашоўная спадніца ідзе для прапарцыянальна складзенай фігуры.

Для спадніцы-шасціклінкі знімаюцца тры меркі. Першая мерка (даўжыня спадніцы) знімаецца па баку на 30—35 см ад падлогі. Дапусцім, што гэта будзе 75 см; другая мерка (акружнасць таліі) — 78 см і трэцяя мерка (акружнасць бёдра) — 108 см. Каб атрымаць правільны клін па размеру, трэба мерку акружнасці таліі і бёдра падзяліць на 6 кліноў. $78:6=13$ см. Да 13 см дадаць 2 см на швы. Значыць, клін у таліі са швамі будзе 15 см. Акружнасць бёдра $108:6=18$; $18\text{ см}+2\text{ см на швы}=20$ см. Значыць, кожны клін у бедрах са швамі будзе 20 см. Затым возьмем кавалак тканіны па мерцы

даўжыні спадніцы з прыбаўкай 3 см на падшыўку споду $75+3=78$ см.

Дапусцім, што шырыня тканіны 100 см. Тканіну трэба скласці ўдвая па даўжыні і ад аднаго канца (па перагібу) адкласці 16 см (лінія бёдра). Ад 16 углыб тканіны адкласці палавіну меркі для кліна бёдра, г. зн. $20:2=10$ см. Уверсе ад перагібу тканіны адкласці палавіну кліна таліі $15:2=7,5$ см. Ад пункта 7,5 змерыць шырыню тканіны — знойдзем, якім павінен быць клін ўнізе. Напрыклад, шырыня тканіны (100 см), складзеная ўдвая, будзе мець 50 см. $50-7,5=42,5$ см. Гэта — шырыня кожнага кліна ўнізе. $42:2=21$ см (акруглая). 21 см знесці ўніз ад перагібу тканіны. Пункты 7,5, 10, 21 злучыць. Атрымаецца адзін клін, складзены ўдвая. Унізе ад пункта 21 адкласці ўбок кромкі мерку, атрыманую для кліна ў таліі, г. зн. 15 см, і пункт 15 злучыць з вуглом тканіны другога канца. Атрымаем два кліны ў разгорнутым выглядзе (рис. 1).

Задняя частка спадніцы робіцца вузей за пярэдняю. Кройца тры кліны вузейшыя і тры шырэйшыя. Такім спосабам можна пакроіць спадніцу-шасціклінку з тканіны, шырынёй не менш як 80 см. Кройцы з вузкай тканіны, трэба зрабіць выкрайку аднаго кліна, як паказана на рис. 2, г. зн. узяць кавалак паперы, скласці ўдвая па даўжыні спадніцы, ад аднаго канца паперы адкласці 16 см, ад 16 углыб палавіну меркі для бёдра ($20:2=10$ см), а ўверх — палавіну меркі кліна таліі ($15:2=7,5$ см), затым пункты 7,5 і 10 злучыць па лінейцы. Унізе лінейка ляжа сама. Шырыня кліна ўнізе пры раскроі па жаданню павінна быць не менш, як удвая шырэй кліна бёдра. Пры раскроі трэба ўлічваць, каб сярэдзіна кліна была па прадоўжнай нітцы. Гэтым спосабам можна кроіць спадніцы 6—8—10—12-клінкі, г. зн. мерку акружнасці таліі і бёдра дзяліць на колькасць кліноў і да кожнага кліна дадаваць на швы па 2 см.

ЯК ПАШЫЦЬ СПАДНІЦУ КЛІНАМІ

Спачатку змятаць кліны зверху ўніз на сталае, каб не здарылася пасадкі. Шырыня шва 1 см. Затым сшыць усе швы на машыне. У адным шве пакінуць уверсе для зашпільвання 12—13 см. Засцежку зрабіць на левым баку спадніцы.

Спачатку наыварат спадніцы да верхняга боку (бок пераду) прышыць кромку з сатыну па ўсёй даўжыні засцежкі. Шырыня кромкі 2,5—3 см. Адступіўшы ад кромкі 0,5 см у бок разрэзу, пракалоць галоўку кручка і прышыць яго да кромкі. Потым падшыць падкладачкай той і другі бок засцежкі наыварат да ніжняга боку, г. зн. на заднім баку спадніцы супроць кручкоў зрабіць паветраныя петлі з нітак.

Верх спадніцы абкладаецца поясам. Для пояса бярэцца палоска з той-жа тканіны па прадоўжнай нітцы. Даўжыня палоскі па мерцы акружнасці таліі з прыбаўкай на заспежку 4—5 см. Шырыня палоскі 7—8 см. Палоска прышываецца на 2—3 см ад верху. З адваротнага боку палоска прышываецца рукамі. Шырыня пояса ў гатовым выглядзе 3—3,5 см.

Спод спадніцы трэба падраўняць. Падагнуць і прымятаць патрэбную даўжыню, а потым падшыць рукамі патайным швом. Спод спадніцы клінамі павінен падшывацца не больш як на 3—4 см. Спадніца клінамі шыецца з усякай тканіны.

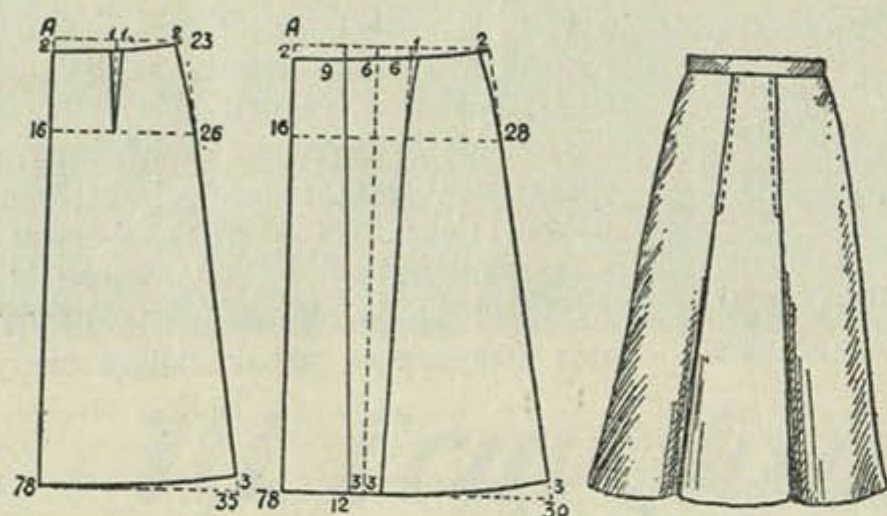

Рис. 3.

СПАДНИЦА ДВУХШОУНАЯ СА СКЛАДКАМИ

Спадніца двухшоўная расклёшаная са складкамі наперадзе шыецца з таўсцейшай тканіны. Рэкамендуецца для ўсіх узростаў і размераў.

Для спадніцы знімаюцца тры меркі. Даўжыня спадніцы знімаецца па баку ад таліі да жаданай даўжыні на 30—35 см ад падлогі. Дапусцім — 75 см, другая мерка (акружнасць таліі) — 38 см, трэцяя мерка (акружнасць бёздэр) — 54 см.

Меркі таліі і бѣдзер запісваюцца ў палавінным размеры. Пры раскроі двухшоўнай спадніцы тканіна складаецца ўдвая па даўжыні. Спачатку кроіцца задняя частка спадніцы. Ад канца тканіны адкладаецца мерка даўжыні спадніцы з прыбаўкай 6 см (напрыклад $75+6=81$ см) і праводзіцца лінія споду. Потым зноў ад канца тканіны адкладаецца 20 см, праводзіцца лінія бѣдзер. Па лініі бѣдзер ад перагібу тканіны адкладаецца $\frac{1}{2}$ меркі. Задняя частка спадніцы павінна быць вузей прадняй на 2 см ($54:2=27$; $27-1=26$ см).

Па лініі споду адкладаецца прыкладна 35 см (шырыня споду спадніцы — па жаданню). Пункт 35 злучаецца з пунктам 26. Праводзіцца лінія да канца тканіны. Атрымаем бакавы шоў. Ад канца тканіны па перагібу адкладаюцца 2 см для выемкі тканіны і злучаюцца з бакавым швом. Атрымаем лінію таліі. Па лініі таліі для месца вытачкі адкладаецца $\frac{1}{4}$ меркі бёдзер мінус 2 см ($54 : 4 = 13,5$; $13,5 - 2 = 11,5$ см). Знаходзім, дзе павіна быць вытачка. Каб знайсці глыбіню вытачак, трэба з шырыні спадніцы ў таліі адняць $\frac{1}{2}$ меркі таліі (напрыклад, $23 - 19 = 4$ см). 2 см возьмем у вытачку ад бакавога шва, а 2 см у заднюю вытачку. Даўжыня вытачкі 16—20 см. Пярэдняя частка спадніцы кроіцца, як і задняя, толькі на 2 см шырэй. Пры раскройцы дадаецца на швы па 2 см з кожнага боку.

Спадніца двухшоўная можа быць са складкамі наперадзе і ззаду.

Тут даєцца спадніца з двума складкамі толькі наперадзе. Глыбіня складак павінна быць наворсе глыбей, а ўнізе — мяльчэй. Адлегласць паміж складкамі наворсе меншая, а ўнізе большая. Напрыклад, калі ўверсе 18 см, то ўнізе 24 см (рыс. 3).

ПАШЫЎ СПАДНІЦЫ

Спачатку поставіть сілкі па лініях складак і вытачак, затым намешіць складкі па сілках адваротнага боку спадніцы змятаць вытачкі па сілках і бакавыя швы спадніцы, памерыць спадніцу, падраўняць спод.

Сілки робляцца так: складаем удвая часткі тканіны і прышываем па крэйдзе абедзве часткі швом наперад, прычым нітку не зацягваем, ад чаго атрымліваем на верхнім баку петлі. Затым тканіну разнімаем, і атрыманы рад нітак рэжам асярочна кончыкамі нажніц. Такім чынам застаюцца кончыкі нітак, якія называюцца сілкамі. Праверыць шырыню спадніцы і ці правільна ляжаць вытачкі. Пасля прамеркі застрачыць складкі ад верху на 20—25 см, застрачыць вытачкі і бакавыя швы, выцягнуць намётку, разгладзіць швы вытачкі. Вытачкі не выразаюцца, а разгладжваюцца ў абодва бакі знізу ўверх, каб не было выпукласці на канцах. Складкі прыгладжваюцца ва ўсю даўжыню. Засцежкі (верх і ніз) апрацоўваюцца так, як і ў спадніцы-шасціклінцы.

СПАДНІЦА КЛІШ-ПОУСОНЦА

Спадніца клёш-поўсонца (рыс. 4) шыецца з больш тонкіх тканін. Такая спадніца не рэкамендуецца для нізкіх і поўных фігур. Для спадніцы клёш-поўсонца патрэбны дзве меркі. Даўжыня спадніцы (напрыклад, 75 см) і мерка акружнасці таліі (напрыклад, 78 см) запісваюцца поўнасю. Перад кроём трэба даведацца, якой павінна быць выемка ў таліі. Для гэтага мерку таліі дзеляць на тры ($78:3=26$, $26-2=24$ см). Значыць, 24 см будзе выемка ў таліі. Спадніцу клёш-поўсонца лепш кроіць з шырокай тканіны.

Такім чынам, мерка даўжыні спадніцы $75\text{ см} + 2\text{ см}$ на падшыўку споду складзе ўсяго 77 см . 24 см — выемка ($77 + 24 = 101\text{ см}$).

Пры раскоі тканіну трэба скласці ўдвая ў папярочным напрамку, даўжынёй у 101 см. Ад вугла па кромцы адкласці 24 см, ад вугла па перагібу на 2 см больш, г. зн. 26 см і радыусам ад вугла правесці лінію да пунктаў 24 і 26. Гэта будзе выемка для таліі. Ад гэтай лініі адмераць па кругу даўжыню спадніцы, г. зн. 77 см, як паказана на рыс. 4. Пры раскоі з вузкай тканіны падкройваюцца кліны па прадоўжнай нітцы.

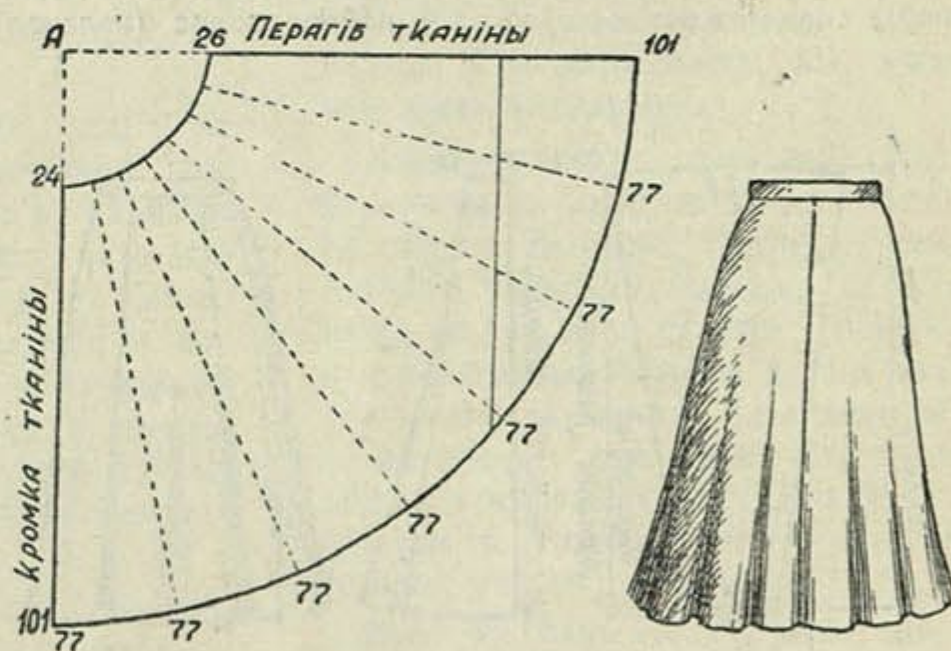

Рис. 4.

Спачатку прышываюцца кліны, калі яны ёсць, і сшываецца асноўны шоў спадніцы. Затым, каб спадніца не выцягвалася пры носцы, трэба ўцёгом моцна выцягнуць па касой нітцы, потым памерыць і ў прымеры на фігуры выраўняць спод спадніцы па лінейцы ад падлогі (напрыклад, 30—35 см). На гэтым узроўні пракласці нітку па споду спадніцы або адзначыць крэйдай і абрэзаць на сталё па адзначанай лініі.

Засцежка робітца ў шве.

Верх спадніцы заделзваецца па паласе. Спод падшываецца патайным швом, шырыня падшыўкі 2—3 см. Широкая падшыўка ў такой спадніцы не робіцца, бо яна будзе касіць спод. У гатовым выглядзе спадніца гладзіцца па прадоўжнай нітцы.

3. ДАВЫДАВА.

ЗУБЫ І ЗДАРОЎЕ ЧАЛАВЕКА

Вялікі рускі фізіёлаг Іван Петровіч Паўлаў даказаў, што арганізм чалавека прадстаўляе сабой адзінае цэлае, што ўсе органы нашага цэла знаходзяцца ў цеснай узаемасувязі і кіруюцца адзіным вышэйшым цэнтрам — карой галаўнога мозгу, што велізарны ўплыў на наша здароўе мае навакольнае асяроддзе.

Зубы чалавека таксама звязаны з іншымі органамі нашага цэла, з цэнтральнай нервовай сістэмай, з галаўным мозгам.

Ад стану зубоў ва многім залежыць наша здароўе. Зубны боль адбіваецца на ўсім арганізме чалавека і часам можа мець вельмі сур'ёзныя вынікі.

Зачаткі зубоў у дзіцяці паяўляюцца на сёмы тыдзень яго ўтробнага жыцця, калі закладаецца фундамент зубной сістэмы.

На фарміраванне касцей дзіцяці, у тым ліку і на рост яго зубоў, арганізм цяжарнай жанчыны выдаткоўвае шмат вапнавых і фосфарна-кальцыевых солей. Таму нармальны рост і трываласць дзіцячых, так званых малочных, зубоў залежыць ад здароўя цяжарнай жанчыны, ад багатага вітамінамі харчавання.

Праразанню дзіцячых зубоў спрыяе кармленне дзіцяці матчыным малаком, сокамі садавіны і гародніны, у якіх шмат вітамінаў, гартаванне арганізма з ранняга ўзросту, заняткі фізічнай культурай, прабыванне на свежым паветры ва ўсю пару года, у любое надвор'е.

Праразанне малочных зубоў — нармальная фізіялагічная з'ява. Яна не павінна выклікаць асобых расстройстваў у арганізме дзіцяці, хоць часам і выклікае боль у абсягу дзёсен і сліначэнне. Дрэннае самаадчуванне дзіцяці, яго захворванне, якое па часу супадае з праразаннем зубоў, маці не павінна прыпісваць «зубкам», а звяртацца да ўрача, каб устанавіць дакладны дыягназ і лячэнне.

З шасцігадовага ўзросту ў дзяцей вырастаюць пастаянныя зубы. У дарослага чалавека ўсяго 32 зубы, па 16 у кожнай сківіцы.

Каб зразумець, чаму псуюцца зубы, трэба ведаць іх будову.

Унутры зуба знаходзіцца далікатная тканка, так званая мякаць або пульпа, багатая кровеноснымі сасудамі і нервамі. Звычайна яе называюць «зубным нервам».

Нервы і сасуды пранікаюць у зуб праз невялікую адтуліну ў канцы караня.

Пульпа запаўняе касцяную аснову зуба — дэнтін, пакрыты эмаллю.

Эмаль і дэнтін лёгка падвяргаюцца псаванню. Спачатку ўтвараецца ледзь прыкметная трэшчына ў эмалі, затым невялікае дупло і ў дэнтэне.

Калі псаванне зуба даходзіць да пульпы, яна запаляецца, і тады малейшы дотык да яе халоднай або гарачай вадой або цвёрдай ядой прыносіць чалавеку нясцерпны боль.

У час прыступу зубнога болю чалавек робіцца нервовым, раздражняльным, траціць апетыт, сон, ператвараецца ў хворага, непрацаздольнага. Адсюль відаць, што паміж зубнымі захворваннямі і агульным станам нашага здароўя існуе непарыйная сувязь

Якія-ж прычыны выклікаюць псаванне зубоў?

Да савецкай эпохі ў гэтым пытанні прытрымліваліся хіміка-паразітарнай тэорыі, паводле якой асноўнай прычынай псавання зубоў з'яўляецца малочная кіслата, якая ўтвараецца ад бражэння засеўшых між зубоў крошак і растварае вапнавыя солі эмалі. Акрамя таго, мікробы, якіх многа ў роце, выдзяляюць атрутныя матэрыі, якія таксама раствараюць эмаль і дэнтін. У выніку ў зубе ўтвараецца дзірка, так званы карыес.

Савецкія ж вучоныя прытрымліваюцца прагрэсіўнай біялагічнай тэорыі, паводле якой псаванне зубоў выклікаецца прычынамі агульнага характару, што ўплываюць на навакольнае асяроддзе. Сюды адносяцца: недастатковае харча-

ванне; адсутнасць або недахоп у ежы бялкоў, солей кальцыя, фосфара, вітамінаў, недастатковае карыстанне сонечным святлом; неспрыяльныя бытавыя і кліматычныя ўмовы; расстройства нервовай сістэмы; моцная стома і г. д.

Пры гэтым лічыцца, што парушэнне абмену ў арганізме чалавека ўплывае і на абмен вясчэстваў у зубах, у якіх парушаецца трываласць эмалі і дэнтэна, а ў выніку ўтвараецца дзірка.

Калі зубны боль на нейкі час сціхае (сам па сабе, ад зубных кропель або пасля некалькіх наведванняў урача), многія лічаць лішнім далечваць яго, накладаць пломбу. Тым часам у адкрытае дупло трапляюць крошкі яды, мікробы, якія выдзяляюць атруту, і зуб яшчэ больш разбураецца. Хвароба пераходзіць у хранічную форму, часова не прычыняючы боляў.

Аднак мікробы паступова прасочваюцца ў кровеносную сістэму, пранікаюць у тыя ці іншыя ўлюбёныя ім органы нашага цэла і да пары да часу застаюцца там у скрытым, поўдрымотным стане. Калі-ж пад уплывам якіх-небудзь неспрыяльных прычын арганізм аслабее, мікробы становяцца актыўнымі, выдзяляюць атруту, якая можа выклікаць агульнае недамаганне, галаўныя болі, ламоту ў суставах, расстройства сардэчнай дзейнасці, запаленне міндалін, павышэнне тэмпературы.

Адсюль вывад — лячэнне зубоў трэба даводзіць да канца; гнілыя корні і зубы, якія не паддаюцца лячэнню, загадзя ўдаляць.

Многа значыць папярэдзіць захворванне. Ёсць цэлы рад гігіенічных правіл па догляду зубоў і ўтрыманню рота.

Вось найбольш важныя:

1. Два-тры разы ў год правяраць у поліклініцы стан зубоў.

2. Бацькі павінны своєчасова звяртацца да ўрача, не чакаючы захворвання ў дзіцяці малочных зубоў, бо акрамя моцных боляў, яно можа шкодна адбіцца на росце пастаянных зубоў.

3. Звяртацца да ўрача, калі малочны зуб перашкаджае росту пастаяннага.

4. Два разы ў дзень (раніцай і асабліва перад сном) чысціць зубы мяккай зубной шчоткай з парашком.

5. Шчотку захоўваць у чыстаце і перад ужываннем абдаваць варам.

6. Кожны павінен мець уласную зубную шчотку.

7. Зубамі не грызці арэхаў, фруктовых костачак, касцей, цвёрдага цукру, не адкусваць нітак, не гнуць дроту.

8. Старанна перажоўваць яду.

9. Пасля яды паласкаць рот гатаванай вадой.

10. Не ўжываць халоднай вады пасля гарачай стравы і наадварот.

Палепшэнне матэрыяльнага добрабыту, павышэнне санітарнай культуры даюць нам магчымасць выконваць правілы асабістай гігіены, захаваць сваё здароўе, падтрымаць працаздольнасць.

К. ПЕРКАЛЬ.

У красавіку гэтага года на віцебскай трыкатажна-панчошнай фабрыцы «КІМ» быў адкрыт прафілакторый. У прафілакторыі ўжо адпачыла без адрыву ад вытворчасці 190 рабочых фабрыкі. Адпачываючыя атрымліваюць чатырохразовае харчаванне, медыцынскую дапамогу. У кнізе водзтваў запісана шмат падзяк фабкому і персаналу прафілакторыя за клопаты аб савецкім чалавеку.

На здымку: група работніц у пакоі адпачынку прафілакторыя.

Фото М. Мінковіча.

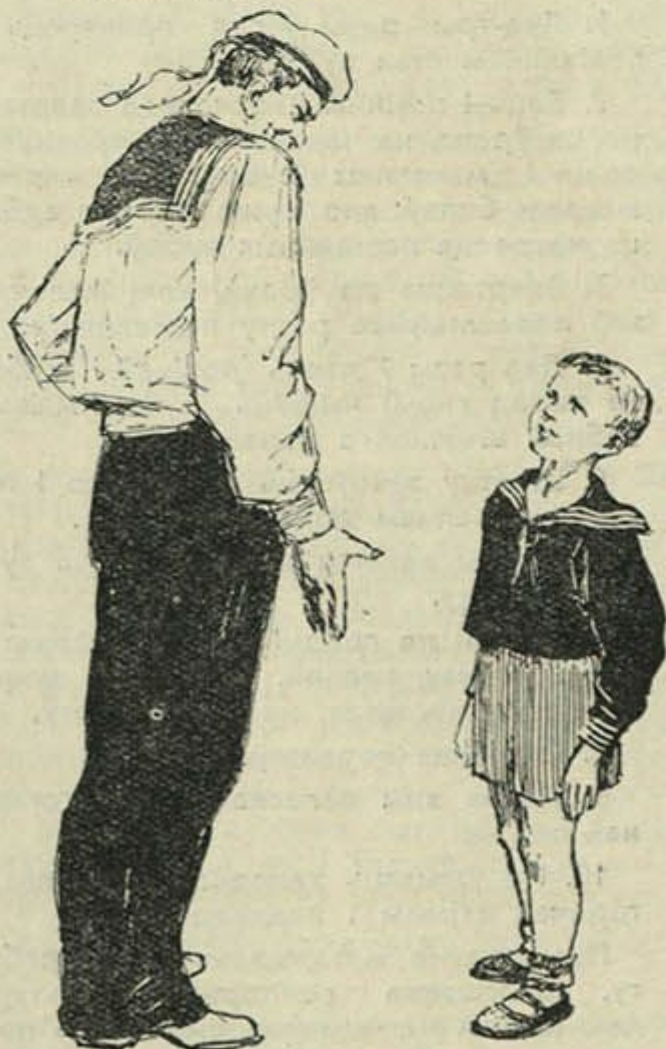

Мал. М. Гуцёва

Артур ВОЛЬСКИ

Дзіўны сон

Прысніўся Віцю
Дзіўны сон,
Нібы на мора
Трапіў ён.
Ідзе
Па беразе марскім,
А чайкі
Кружацца над ім.
Яны крычаць аб нечым
Амаль па-чалавечы.
А Віця чаек
Прывітаў,
А Віця ў чаек
Запытаў:
— Чаго вы, птушкі,
Крычыце?
Адкуль, вы, птушкі,
Леціце?
Яны ў адказ
Наперабой:
— Мы вельмі рады, хлопца,
Што мора новага
Прыбой
Сярод палёў плюскоча.
Ляцім-жа мы
З Цымляна, —

Нясем прывет
Мінчанам.
Мінчанам?
Вось дык навіны!
Ці не наблыталі яны?

Хацеў ён лепей
Распытаць,
Ды ўжо тых чаек
Не відаць.

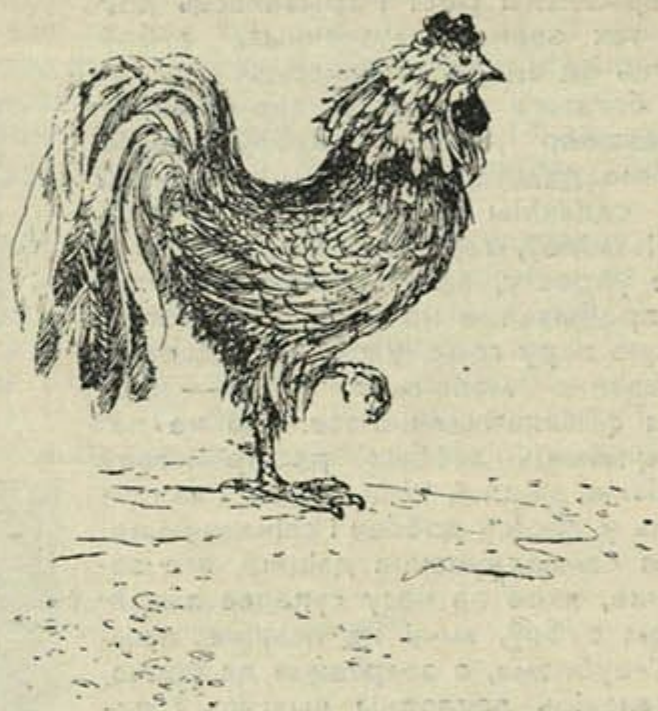
Глядзіць наўкола Віця,
Не можа надзівіцца.
Такі, нібы, знаёмы кут:
У тым гаі на ўзгорку
Суніцы ён збіраў.
А тут
Было раней азёрка.
Што за праява?
Ці даўно
У мора вырасла яно?
Дзе запытацца,
У каго
Даведацца, ў чым справа?..
Матрос ідзе,
І да яго
Звярнуўся Віця жвава:
— Дзень добры!..
Выбачайце.
Хвілінку пачакайце.
Не разумею,
Што за цуд.
Адкуль, скажыце,
Мора тут?

Смяецца ветліва марак
І хлапчуку гаворыць так:
— Тут справа, брат,
Не ў цудзе.
Стварылі мора
Людзі.

Яны машынамі
Сюды
Шлях пралажылі
Для вады.
Магутныя
Бульдозеры
Узрылі
Бераг возера.
Асілкі

Экскаватары
Расчысцілі
Фарватары,
Каб тут, пад Мінскам,
Хвалі
Марскія запляскалі...

У гэты момант,
Бы знарок,
Ад галавы
Да самых ног
Абдалі пырскі хлапчука,
І знікла постаць
Марака.
З-пад коўдры
Віця ўскочыў
І трэ ў здзіўленні вочы:
— Ах, як шкада, —
Прамовіў ён, —
Што абарваўся
Дзіўны сон...
Яму аб новых морах
Расказваў тата ўчора.

Певень-пелуночак

Певень-пелуночак,
Крыкні: «Ку-ка-рэ-ку!»
Я табе зярнятак
Прынясу з засека.

Паклюеш зярняткі,
Прынясу напіцца —
Поўнае вядзерца
Чысценькай вадзіцы.

Вырасцеш вялікі,
Набярэшся сілы,
І каршун драпежны
Не знясе на крыллях.

Певень-пелуночак,
Сабірай зярняткі
І нідзе далёка
Не адходзь ад хаткі.

Пелунок-хахлацік
Ходзіць каля дому.
Ён спявае песні
Хлапчыку малому.

Г. ЖДАНОВІЧ

Восень у Белавежскай пушчы

Восенню ў пушчы надзвычай прыгожа. Яркія фарбы асенняга лесу пераліваюцца ў сонечных праменнях. Дываны апалага лісця ўсцілаюць зямлю, шуршаць пад нагамі.

Лес часткова апусцеў. Адляцелі ў вырай пералётныя птушкі, не чуваць ужо цырлікання конікаў. Звяры рыхтуюцца да зімы. Рыхтуюцца да зімы і работнікі запаведніка. У зубрагадавальнік завоззяць кармы, у лесе рамантуюць кармушкі для аленяў. Навуковыя работнікі апрацоўваюць сабраныя за лета матэрыялы.

Зараз праводзяцца доследы па выпуску зубраў з загонаў. Усе выпушчаныя на волю зубры адчуваюць сябе вельмі добра і акуратна з'яўляюцца да сваіх кармушак. Вось група маладых аленяў выбегла на паляну і, асцярожна азіраючыся, рашыла папасвіцца. Уперадзе — малады алень. У яго ўжо з'явіліся невялікія рогі, яны з кожным годам будуць прыгажэць.

У музеі прыроды зараз па-новаму афармляюцца стэнды для жывёлы і птушак, развешваюцца малюнкi з жыцця пушчы, каб экскурсантаў маглі падрабязна даведацца аб яе гісторыі. Загадчыца музея прыроды, старшы навуковы супрацоўнік запаведніка Рыма Булыгіна рыхтуе чучалы для стэндаў.

Фото В. Германа.

К Р А С В О Р Д

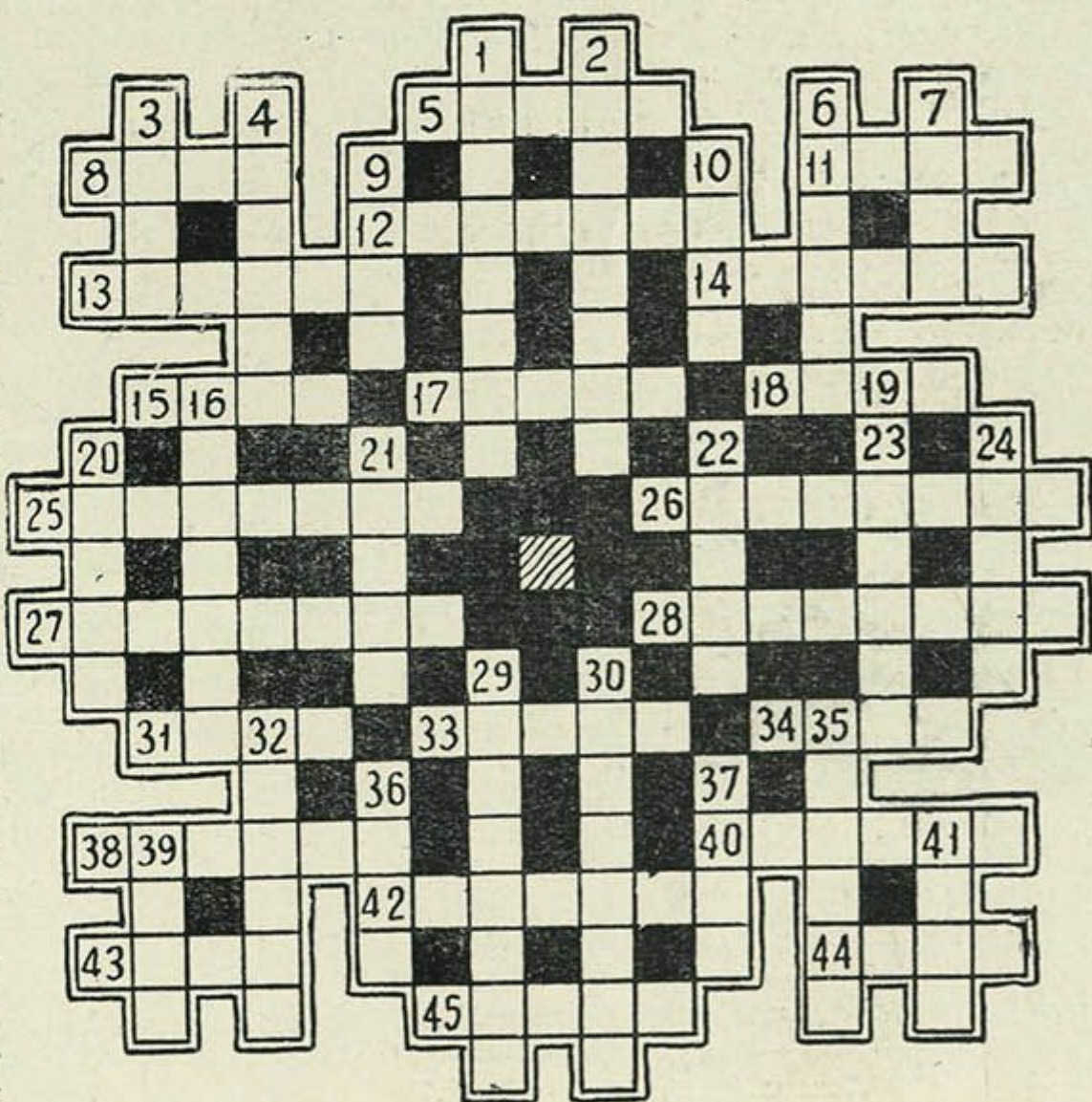
Па гарызанталі: 5. Правінцыя Кітая. 8. Малдаўскі пісьменнік. 11. Частка хімічнага элемента. 12. Спецыяліст па аграрна-мій. 13. Паэт-байкапісец. 14. Сучасны савецкі паэт. 15. Атмасферная з'ява. 17. Курорт. 18. Пастанова, якая мае сілу закона. 25. Карэлафінскі эпас. 26. Работнік выдавецтва. 27. Кампазітар БССР. 28. Удзельнік партызанскай вайны. 31. Прадмет для трымання судна на месцы. 33. Раслінны свет. 34. Род літаратуры. 38. Стыль у мастацтве. 40. Чылійскі паэт. 42. Спартыўнае таварыства. 43. Народная артыстка рэспублікі. 44. Беларускі горад. 45. Перавал на Балканах.

Па вертыкалі: 1. Рускі мастак. 2. Тарфяны завод. 3. Кіраўнік партызанскага руху на Далёкім Усходзе. 4. Французскі пісьменнік. 6. Спецыяліст па мазаічнай тэхніцы. 7. Колер. 9. Беларускі паэт. 10. Раман Я. Маўра. 16. Помнік. 19. Частка зямнога шара. 20. Паэма М. Танка. 21. Вобраз паэмы А. С. Пушкіна. 22. Атака самалёта або танка. 24. Штучнае рэчышча. 29. Сучасны савецкі мастак-графік. 30. Прымяненне і замацаванне на справе набытых ведаў. 32. Паэма А. Куляшова. 35. Умоўнае слова. 36. Павелічэнне. 37. Польшка. 39. Старажытная руская крэпасць. 41. Чэхаславацкі пісьменнік.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 9 ЧАСОПІСА

Па гарызанталі: 1. Каток. 3. Аўстралія. 6. Тормаз. 8. Гавяда. 11. Рука. 12. Аўтажыр. 14. Гама. 18. Гара. 19. Мануфактура. 22. Танк. 26. Бондар. 28. Экстэрн. 30. Адвага. 34. Рэзёда. 36. Май. 37. Гігант. 41. Акацыя. 43. Танкер. 46. Акмолінск. 49. Ордэр.

Па вертыкалі: 1. Керэс. 2. Канал. 3. Анкер. 4. Рэйс. 5. Яечня. 6. Тупік. 7. Актыў. 9. Арабы. 10. Астра. 11. Рупар. 13. Аорта. 15. Атака. 16. Раса. 17. Маўр. 18. Голуб. 20. Узбек. 21. Табар. 23. Колба. 24. Рыга. 25. Урад. 27. Напор. 29. Тачка. 31. Атлет. 32. Град. 33. Яслі. 35. Зорка. 38. Ампер. 39. Чаны. 40. Роза. 42. Арэна. 44. Кубак. 45. Схіл. 47. Метро. 48. Набор.

На першай старонцы вокладкі: званнявая па Ільну калгаса імя Молатава Давід-Гарадоцкага раёна комсамолка Мар'я Тарасевіч.

Фото Н. Зуйко.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ № 04850

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке.

Издание ЦК КП Белоруссии.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 2-33-03.

Падпісана да друку 4/XI-53 г.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 50.000 экз. Зак. 659.

ВОСЕНЬ. Малюнак Ю. Пучынскага